

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra primární pedagogiky

JANA LAZAROVÁ

III. ročník – kombinované studium

obor: Učitelství pro mateřské školy

PŘIPRAVENOST NA VSTUP DO ZÁKLADNÍ ŠKOLY V PODMÍNKÁCH BĚŽNÉ

A ALTERNATIVNÍ MATEŘSKÉ ŠKOLY

Bakalářská práce

Vedoucí práce: Mgr. Jitka Petrová, Ph.D.

Olomouc 2011

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a užila jen uvedených pramenů a literatury.

V Brně, dne 15. 3. 2011

.....

Děkuji Mgr. Jitce Petrové Ph.D. za odborné vedení bakalářské práce, poskytování rad a velmi vstřícný přístup.

OBSAH

Úvod	7
1 Dítě předškolního věku	8
1. 1 Předškolní věk	8
1. 2 Mladší předškolák	9
1. 3 Starší předškolák.....	11
2 Mateřská škola	13
2. 1 Mateřská jako instituce	13
2. 2 Alternativní mateřské školy	15
2. 2. 1 Typy alternativního školství.....	16
2. 2. 1. 1 Pedagogika Marie Montessori	16
2. 2. 1. 2 Program Začít spolu.....	18
2. 2. 1. 3 Waldorfská pedagogika.....	20
2. 2. 1. 4 Daltonský plán.....	21
2. 2. 1. 5 Freinetovská škola.....	22
2. 2. 1. 6 Jenská škola, Jenaplan.....	23
2. 2. 2 Výhody a nevýhody alternativního vzdělávání.....	24
2. 3 Běžné mateřské školy	25
2. 3. 1 Klady a zápory běžné mateřské školy	27

3 Školní zralost	29
3. 1 Emocionální zralost.....	29
3. 2 Rozumová zralost.....	29
3. 2. 1 Řečové dovednosti.....	30
3. 2. 2 Grafomotorické dovednosti.....	30
3. 2. 3 Schopnost udržet pozornost.....	30
3. 2. 4 Pracovní návyky.....	30
3. 2. 5 Základní orientace v čase a prostoru.....	31
3. 2. 6 Smyslové rozlišování.....	31
3. 2. 7 Primární matematika.....	32
3. 3 Sociální zralost.....	32
3. 4 Vstup do základní školy.....	33
4 Výzkum	35
4. 1 Cíl výzkumného šetření.....	35
4. 2 Organizace výzkumného šetření.....	36
4. 3 Analýza výsledků šetření – dotazník pro učitele.....	36
4. 4 Analýza výsledků šetření – dotazník pro rodiče.....	65
4. 5 Závěrečné shrnutí.....	95
Závěr	96
Seznam pramenů a literatury	98

Anotace

Úvod

Téma bakalářské práce je zvoleno s ohledem na osobní zkušenost s oběma druhy mateřských škol, především pak s programem „Začít spolu“ a s několika různými mateřskými školami běžného typu.

Tato práce by měla sloužit jako podklad pro studium pedagogických oborů v oblasti alternativního školství.

Je však určena i pro laickou veřejnost, především pak pro rodiče, kteří přemýšlí nad tím, do jakého předškolního či školního zařízení by měli umístit své děti a v jakém směru je vychovávat.

Cílem této práce není určit, který z obou zmiňovaných přístupů je „lepší, nebo horší“, ale spíše porovnat a zvážit přínosy každého z nich a zamyslet se nad jejich komplexním využitím ve vzdělávacích činnostech.

Důležitou součástí textů je i kapitola týkající se školní zralosti, jejich jednotlivých složek a možných problémů a potíží při samotném nástupu do základní školy.

Práce je členěna na teoretickou a praktickou část. Tyto části jsou dále rozděleny do čtyř kapitol, z nichž každá popisuje nebo řeší určitý problém.

V teoretické části je pojednáváno o odlišnostech ve výchově a vzdělávání obou typů škol a jejich vlivu na dítě, dále o vztazích mezi rodinou, školou a širší společností. Ke správnému uchopení tohoto tématu dopomáhá především odborná literatura a prameny, taktéž uvedené v práci.

Zpracování praktické části je zvoleno formou dotazníků směřovaných jak do škol alternativních, tak do škol běžných. Jejich cílem je porovnání vzdělávání v jednotlivých školách, spokojenosti jejich klientů a v neposlední řadě také výsledky práce mateřských škol v prvních ročnících škol základních.

V závěru práce jsou uvedeny výsledky z výzkumného šetření a shrnutí celé práce.

1 Dítě předškolního věku

Přestože je předškolní věk i jeho dělení omezováno určitým věkem a jistými specifikami, u každého dítěte záleží především na jeho individuálním vývoji. Každé dítě jedná v určitých situacích jinak, každé dítě je jinak vychovávané a má jinou povahu. Proto nelze se stoprocentní jistotou stanovit věkovou hranici předškolního věku ani jeho částí. Je však vhodné mít povědomí o jakýchsi normách vývoje a podle individuálních možností dítěte se jim přibližovat.

1. 1 Předškolní věk

Předškolní věk je podle mnoha pramenů chápán jako různě dlouhé a různě ohraničené období vývoje dítěte. Například S. Kořátková¹ uvádí, že předškolní věk lze komplexně chápat jako období od narození do šesti let věku dítěte. Oproti tomu Z. Matějček a M. Pokorná² vymezují předškolní období přesněji od tří do šesti let. V knize E. Šmelové³, je předškolní pedagogika nazývána taktéž obdobím od tří do šesti let. Pedagogický slovník označuje předškolní věk jako: „Vývojové období dítěte od dovršení 3. roku věku po vstup do školy, tzn. do dovršení 6. roku života.“⁴

Vzhledem k možnostem odkladu školní docházky⁵ se může stát, že dítě, které nastupuje do první třídy základní školy, dovrší věku sedmi let ještě před nástupem do základní školy. Z těchto důvodů budeme v této práci za předškolní období považovat dobu od tří let věku dítěte do jeho nástupu do první třídy základní školy, tedy do šesti až sedmi let věku dítěte.

Lze říci, že každé dítě se během předškolního období připravuje na vstup do základní školy, avšak předškolní věk není pouze touto přípravou.⁶ Předškolní období v sobě zahrnuje soubor vědomostí, které se dítě během předškolního období dovídá a učí se s nimi pracovat a projevovat

¹ Kořátková, Dítě a mateřská škola, 2008, s. 12

² Matějček a Pokorná, Radosti a strasti, 1998, s. 6

³ Šmelová, Ohlédnutí do historie předškolní výchovy, 2008, s. 33

⁴ Průcha, Walterová, Mareš, Pedagogický slovník, 1995, s. 175

⁵ Školský zákon umožňuje odložit povinnou školní docházku nejdéle do zahájení školního roku, v němž dítě dovrší osmý rok věku

⁶ Matějček, Co, kdy a jak ve výchově dětí, 1996, s. 47

zájem o další informace; dále předškolní období zahrnuje soubor dovedností, s nimiž se dítě učí disponovat v praktickém životě; a v neposlední řadě toto období předznamenává tzv. žebříček hodnot, čili učí dítě vnímat, rozlišovat a utvářet vlastní postoje a hodnoty. To vše samozřejmě pomocí činností dítěti nejbližšími – hrami.

„Na začátku předškolního věku je dítě „zralé“ pro vstup do mateřské školy – na jeho konci je „zralé“ pro vstup do školy, kde se bude soustavně vzdělávat.“⁷

Během předškolního období je tedy nutné aby se dítě postupně vzdělávalo a zdokonalovalo z úrovně mladšího předškoláka (tzn. tři až čtyřletého dítěte) přes úroveň staršího předškoláka (tzn. pěti až šestiletého dítěte) až na úroveň mladšího školáka. K tomuto slouží od roku 2004 systém kurikulárních dokumentů, mezi něž se řadí také Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání.⁸

Nejdůležitější částí denních činností je u předškolních dětí spontánní hra. Podle druhu her, které si dítě vybírá, jsou na ně kladeny požadavky v oblast vnímání, koordinace, paměti, fantazie, myšlení, soustředění, spolupráce, pozornosti a mnoha dalších.

1. 2 Mladší předškolák

Mladším předškolákem rozumíme dítě přibližně ve věku 3 – 4 let.

Během třetího roku, kdy zpravidla dítě nastupuje do mateřské školy, prochází mnoha změnami, především pak změnami v oblasti sociální. Musí se naučit zvládat odloučení od rodičů, postupně se začleňuje do kolektivu ostatních dětí, učí se přijímat autoritu, snaží se osamostatňovat.

Nástup do mateřské školy s sebou velmi často nese velké množství potíží, na které rodiče zprvu nebývají připraveni. Zvláště pokud se jedná o první, nejstarší dítě, které nastupuje do mateřské školy, bývá tato změna celou rodinou velice těžce snášena. Dítě i rodiče si musejí nejdříve zvykat na odloučení. Většina dětí sice prožívá krátkodobější odloučení od rodičů už

⁷ Matějček, Radosti a strasti, 1998, s. 10

⁸ Viz kapitola 2. 1. Mateřská škola jako instituce

před nástupem do mateřské školy, což mnohým z nich usnadňuje první chvíle v neznámém prostředí, i přesto je však možné, že dítě se dítě bude projevovat neočekávaně. Počáteční problémy z odloučení obvykle po čase opadnou a dítě se postupně začne sžívat s kolektivem ostatních dětí. Často se však stává, že počáteční problémy přetrvávají delší dobu. Potom je důležité rozlišit, jestli se dítě opravdu trápí a je nešťastné, nebo jestli si jen vynucuje pozornost rodičů i učitelek. Někdy se dokonce může stát, že dítě nastupuje do mateřské školy zcela bez problémů, spolupracuje, komunikuje s ostatními dětmi a zdá se být naprosto klidné. Mnohdy se tzv. adaptační potíže mohou dostavit až později, když už se domníváme, že je dítě s kolektivem velmi dobře spjato a nepotřebuje tedy v této oblasti již další zvláštní péči.⁹

Během mladšího předškolního období dítě postupně opouští úzký rodinný kruh a pouští se „do světa“ mezi své kamarády, vrstevníky, authority aj.

Důležitou změnou prochází i samostatnost dítěte. Musí se naučit samo jíst, obléci, zvládat hygienu a podobně. Některé děti ještě v tomto období zkoušejí takovému tlaku vzdorovat. Přestože jsou již dostatečně schopné zvládnout převážnou většinu požadavků, které jsou na ně kladeny, zcela samostatně, často se dožadují dopomoci, nebo dokonce chtějí, aby požadovaný úkol splnil za ně někdo jiný.

Mladší předškoláci bývají často staršími dětmi vytlačováni z kolektivu, protože nejsou ještě zcela schopni přijímat kolektivní hru. Mnohdy dochází k velkým rozepřím o hračky a jiné předměty, které mladší dítě chce vždy po vzoru staršího vyzkoušet a nechápe, proč mu toho není vždy dopřáváno.¹⁰ Děti tří až čtyřleté ještě mnohdy preferují individuální hru a do skupinových činností se zapojují jen velmi málo. Rádi se však na hry ostatních dětí dívají.

Některé mladší děti bývají však staršími i rozmazlováni, protože větší děti se o ně s oblibou „starají“, hlídají je a snaží se jim na počátku školní docházky všemožně pomáhat.

⁹ Kořátková, Dítě a mateřská škola, 2008, s. 46

¹⁰ Kořátková, Dítě a mateřská škola, 2008, s. 45

1. 3 Starší předškolák

Starší předškolák je dítě ve věku přibližně pěti až šesti let.

„Dítě v tomto věku dosahuje určité vyrovnanosti, rozumnosti, která se začíná prohlubovat v některých jeho zájmech.

Plynule se domluví, uspokojivě pro druhé i pro sebe, i když pravidla jazyka, kterým na poslech dobře gramaticky vládne, nejsou ještě zvnitřněná. Z neporozumění zde málo kdy vznikají problémy.

Zdravé dítě je iniciativní a rodiče mu již dostatečně důvěřují, takže je zde minimum sankcí a rozporů, jako tomu bylo v předchozím období. Stále si zkouší zvládat ne nečisto svět, který ho obklopuje. To znamená, že si ještě velmi intenzivně dovede hrát, a to je důkazem, že se odpovídajícím způsobem vyvíjí.“¹¹

Oproti hře mladšího předškoláka je však hra staršího předškoláka mnohem více rozvinutá. Starší předškolák preferuje skupinové hry, rád soutěží, rád se předvádí a dává najevo, co všechno dokáže. Hry bývají často zaměřené na situace z běžného života, z rodiny, mateřské školy, nebo si tyto děti rády opakují nebo představují zážitky z nejrůznějších akcí, o kterých se právě hovoří.

Hra může mít však i fantaskní námět, neboť v období staršího předškolního dítěte bývá zaznamenáván velký pokrok v rozvoji fantazie. Děti se postupně učí přecházet z myšlení konkrétního do slovně logického až abstraktního.

Další významný rozdíl oproti mladšímu předškolákovi zaznamenáváme v oblasti jemné i hrubé motoriky a také v oblasti grafomotoriky. Zatímco mladší předškolák zpravidla vše zpočátku jen zkouší, učí se používat nejrůznější nástroje a ovládat své tělo, starší předškolák by měl mít tyto dovednosti již zvládnuté a měl by se učit záměrně ovlivňovat svoje chování.

Jednou z nejdůležitějších schopností, kterou by na konci předškolního období mělo každé dítě zvládat je správný úchop tužky nebo jiného psacího náčiní a jeho správné používání. Pro mnohé děti je zmiňovaná činnost velmi obtížná a dlouho jim trvá její správné pochopení. Stejně

¹¹ Kořátková, Dítě a mateřská škola, 2008, s. 47

tak používání příboru bývá pro děti zpočátku obtížné, zejména pokud k tomu nejsou z domova vedeny. V tomto období je také nezbytně nutné, aby se dítě naučilo správně používat pracovní náčiní a osvojilo si některé dovednosti, jako například stříhání, lepení, práci s papírem a jiným materiálem.

Zvládnutí pohybových dovedností je také nedílnou součástí předškolní přípravy, protože pokud se dítě nenaučí ovládat své tělo právě v předškolním věku, bývá nabytí těchto schopností později obtížné, někdy i nemožné.

Další rozvoj je zaznamenáván v oblasti psychické a sociální, kdy je dítě schopno lépe navazovat kontakty a udržovat trvalejší, i když ne zcela trvalé, vztahy, přijímat autoritu a nebývá již takový problém s odloučením od rodičů, jako v období mladšího předškolního věku.

2 Mateřská škola

Mateřská škola se vyvíjí v různých podobách už od počátku lidstva. Ovšem až v posledních stoletích dostává mateřská škola podobu instituce systematicky zajišťující předškolní vzdělávání.

Vlivem modernizace společnosti a postupným uvolňování autoritativních přístupů začaly vznikat i školy alternativní. V současnosti je dokonce možnost výběru z několika druhů mateřských škol a na ně navazujících škol základních. Každá škola má svoji určitou ideologii, podle které se řídí a které zároveň podřizuje způsob výchovy a vzdělávání žáků (dětí).

2. 1 Mateřská jako instituce

Mateřská škola je „Předškolní zařízení navazující na výchovu dětí v rodině a v současnosti s ní zajišťující všestrannou péči dětem zpravidla ve věku od 3 do 6 let. Není součástí povinné školní docházky.“¹²

V průběhu předškolního vzdělávání dítě upevňuje svoji pozici ve skupině, získává si respekt a uznání. Na druhou stranu se dítě učí ocenit i druhé, snaží se objektivně posuzovat situace i věci kolem sebe, učí se obětavosti i toleranci, solidaritě i soucitu.

Jednou z hlavních funkcí mateřské školy je naučit dítě spolupracovat s ostatními. Tuto schopnost každý jedinec rozvíjí až do dospělosti a učí se s ní pracovat, tak aby byl pro společnost užitečný a dokázal se spolupodílet na jejím rozvoji. Jak uvádí Z. Matějček „V předškolním věku to začíná – a mateřská škola je k tomu velice vhodnou příležitostí. Ve vztahu k druhým dětem se tu rozvíjejí mnohé důležité vlastnosti, pro něž ve vztahu k dospělým, dokonce ani k sourozencům není tak vhodná půda. Je to především schopnost spolupráce – napřed jen ve hře a třeba na krátkou dobu, ale později čím dál vydatněji a déle, až jsou z toho velká společná díla.“¹³

¹² Průcha, Walterová, Mareš, Pedagogický slovník, 1995, s. 113

¹³ Matějček, Co, kdy a jak ve výchově dětí, 1996, s. 48

Během předškolního období je potřebné, aby se dítě postupně vzdělávalo a zdokonalovalo z úrovně mladšího předškoláka (tzn. tři až čtyřletého dítěte) přes úroveň staršího předškoláka (tzn. pěti až šestiletého dítěte) až na úroveň mladšího školáka. K tomuto slouží od roku 2004 systém kurikulárních dokumentů, mezi něž se řadí také Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání.

„Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání (RVP PV) vymezuje hlavní požadavky, podmínky a pravidla pro institucionální vzdělávání dětí předškolního věku. Tato pravidla se vztahují na pedagogické činnosti probíhající ve vzdělávacích institucích zařazených do sítě škol a školských zařízení. Jsou závazná pro předškolní vzdělávání v mateřských školách, v mateřských školách s programem upraveným podle speciálních potřeb dětí a v přípravných třídách základních škol.

RVP PV stanovuje elementární vzdělanostní základ, na který může navazovat základní vzdělávání, a jako takový představuje zásadní východisko pro tvorbu školních vzdělávacích programů i jejich uskutečňování.

RVP PV určuje společný rámec, který je třeba zachovávat. Je otevřený pro školu, učitele i pro děti a vytváří tak podmínky k tomu, aby každá škola, resp. pedagogický sbor, jakákoli odborná pracovní skupina, profesní sdružení či každý jednotlivý pedagog, mohli - za předpokladu zachování společných pravidel - vytvářet a realizovat svůj vlastní školní vzdělávací program.

S platností nového školského zákona se RVP PV stává dokumentem směrodatným nejen pro nositele předškolního vzdělávání (pro pedagogy), ale také pro zřizovatele vzdělávacích institucí i jejich odborné a sociální partnery.“¹⁴

¹⁴ Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání, 2004, s. 6

2. 2 Alternativní mateřské školy

„Obecný termín pokrývající všechny druhy škol (soukromé i státní), které mají jeden podstatný rys: odlišují se od hlavního proudu standardních (běžných, normálních) škol určité vzdělávací soustavy. Odlišnost může spočívat ve specifických obsahů vzdělávání, organizace výuky, hodnocení vzdělávacích výsledků žáků aj. Pojem alternativní škola nelze tedy vztahovat pouze k soukromým školám, resp. k typu zřizovatele školy, protože nestandardní mohou být i některé školy státní.“¹⁵

Alternativní vzdělávání se nejvíce rozšiřuje počátkem 20. století, kdy se na dítě začíná pohlížet jako na osobu, kterou je potřeba chránit, přiměřeně rozvíjet a především respektovat.

Alternativní škola se zároveň vyznačuje velmi častou integrací žáků (děti) s různými typy handicapů, např. se specifickými vývojovými poruchami učení, s mentální retardací, nejrůznějšími tělesnými i psychickými postiženími a podobně.

U alternativních směrů se obecně uplatňuje osobnější přístup, s přihlédnutím k individuálním potřebám žáků, nižší počty dětí na třídách, slovní hodnocení, častější, intenzivnější a organizovaná komunikace s rodinou, nestandardní řešení učeben a taktéž nestandardní organizace a forma výuky a vzdělávání.

První alternativní školy začaly vznikat přibližně začátkem 20. století v Anglii, Rakousku, USA a jiných zemích světa. V současnosti jsou alternativní školy zastoupeny téměř po celém světě v poměrně velké míře. V České republice se alternativní pedagogika začala objevovat v meziválečném období a její působení bylo nejvíce rozvinuto po roce 1989. Dnes je po celém území České republiky rozmístěno několik desítek fungujících a prosperujících alternativních škol.¹⁶

¹⁵ Průcha, Walterová, Mareš, Pedagogický slovník, 1995, s. 20

¹⁶ Průcha, Alternativní školy a inovace ve vzdělávání, 2001, 2004, s. 27

2. 2. 1 Typy alternativního školství

2. 2. 1. 1 Pedagogika Marie Montessori

Jedním z nejvýznamnějších a v současné době také nejznámějších alternativních směrů je bezesporu pedagogika Marie Montessori.

Marie Montessori se původně věnovala problematice mentálně postižených, pracovala jako lékařka a jako univerzitní profesorka na římské univerzitě; dokonce získala jako první žena v Itálii doktorát z medicíny.

Později byla nucena rozhodnout se mezi svojí dosavadní kariérou lékařky a profesorky na univerzitě a mezi rozvíjením své výchovné metody. Výchova a vzdělávání dětí nakonec v jejím životě zvítězily.¹⁷

„V roce 1907 založila v Římě „Dům dětí“ (Casa dei bambini), kde vytvořila originální edukační prostředí v duchu výrazného pedocentrismu a důvěry ve spontánní seberozvíjení dítěte. Vycházela ze zkušeností s duševně postiženými dětmi a zejména z vlastních pozorování dětí v různých situacích.“¹⁸

Podle Marie Montessori je hlavním úkolem pedagoga připravit pro dítě dostatečně podnětné prostředí, v němž se dítě může samostatně rozvíjet. Pedagog nemá funkci učitele ve smyslu autoritativního dozoru a osoby, která má za úkol dítě vychovávat a vzdělávat, ale je považován za přítele dítěte a za jeho pomocníka a rádce.

Sama Marie Montessori říká: „Vidím novou cestu, protože již nemůžeme vycházet jen z nás samotných, z naší kultury, nýbrž z dítěte.“¹⁹

Pedagogika Marie Montessori se řídí heslem „Pomoz mi, abych to dokázal sám“. Toto heslo je opět v různých pramenech uváděno s drobnými obměnami, („Pomoz mi, abych to sama dovedla“²⁰, „Pomoz mi, abych to mohl udělat sám“²¹, „Pomoz mi, abych to dokázal“²²), ale vždy

¹⁷ Svobodová, Jůva, Alternativní školy, 1996, s. 37

¹⁸ Průcha, Alternativní školy a inovace ve vzdělávání, 2001, 2004, s. 41

¹⁹ Rýdl, Principy a pojmy pedagogiky Marie Montessori, 1999, s. 9

²⁰ Svobodová, Jůva, Alternativní školy, 1996, s. 40

²¹ Průcha, Alternativní školy a inovace ve vzdělávání, 2001, 2004, s. 41

značí jednu a tu samou myšlenku: nechat dítě, aby se samostatně rozvíjelo, vzdělávalo a pedagog, či rodič má být dítěti jen rádcem nebo pomocníkem a to pouze v případě, že dítě o jeho pomoc stojí.

Důležité pro výchovu a vzdělávání podle Montessorijské pedagogiky je uvědomění si a jednání podle tzv. senzitivních fází. Senzitivní fáze jsou období, kdy je dítě nejcitlivější pro přijímání vnějších podnětů a tedy pro rozvoj v určité oblasti (například pohybové, jazykové, hudební, grafické, apod.). Aby dítě tato období zvládlo a naučilo se vše, k čemu je právě připraveno, je potřeba na dítě působit vhodnými podněty a vhodným didaktickým materiálem. Pokud se tyto fáze promeškají, je možné nedostatky napravit, ale již nebudou dítětem zpracovány tak kvalitně jako právě v senzitivních fázích.

Podle Marie Montessori je nevhodné, a v její pedagogice tudíž zcela nepřípustné, působit na dítě pomocí zákazů a příkazů, odměn či trestů, protože tyto dítě formují a směřují určitým směrem. To podle základních principů není možné, neboť by nebyla zachována svoboda dítěte, jeho nezávislost a jeho volná cesta k objevování světa. Dítěti by se v žádném případě nemělo bránit v jeho rozvoji a omezovat tak jeho subjektivitu.

Dalším prvkem je tzv. fenomén polarizace pozornost, který Marie Montessori odhalila při pozorování dítěte při hře. Dítě se podle ní dokáže soustředit velmi silně i velmi dlouhou dobu na jednu určitou činnost, je do ní zcela ponořeno a vnitřně se tak rozvíjí. V takových chvílích je zcela nepřípustné dítě vyrušovat nebo jakkoli omezovat.

Důležitá je též tzv. kosmická výchova, při níž se dítě seznamuje s okolním světem, především pak s přírodou a s civilizací a učí se žít v souladu s ní. Stejně tak je kladen důraz i na náboženské prvky.

Zařízení a vybavení tříd je uzpůsobeno tak aby stimulovalo a rozvíjelo dítě. Ve školách tohoto typu je potřebné velké množství různých didaktických pomůcek, které učitel dětem nabízí a ony si potom dle svého zájmu vybírají, jak a s čím budou pracovat. Třídy bývají věkově

²² Kořátková, Dítě a mateřská škola, 2008, s. 171

smíšené, dokonce bývá odstraňováno tradiční oddělení mateřské a základní školy. Velmi častá je ve třídách i integrace handicapovaných dětí. Vyučování probíhá projektovou metodou, tzn., že děti pracují samostatně, učitel a vychovatel jsou jim pouze nablízku, pokud cokoliv potřebují.

„Do systému náleží také vychovatel, který dítě vidí jako člena lidské společnosti, kterému přísluší důstojnost a úcta. Pomáhá v jeho snaze po nezávislosti tím, že se vžívá do jeho světa a kultury.“²³

Velmi důležitou roli hraje i široká spolupráce rodiny a školy.

2. 2. 1. 2 Program Začít spolu

Začátkem 70. let 20. století se v USA začal rozvíjet nový směr, jehož hlavním cílem bylo propojení školy a rodiny. Tento směr dostal v USA název „Step by step“, do České republiky byl přenesen prostřednictvím nadace Open Society Fund. V roce 1994 byl v České republice zaveden jako vzdělávací program pro mateřské školy s novým názvem „Začít spolu“.²⁴

Tento program klade důraz na individualitu ve všech směrech. Říká, že každé dítě je jiné, má jiné zájmy, jiné potřeby, jiná přání, pochází z odlišných rodin a společenství.

Třídy v tomto programu jsou také věkově smíšené, tzn. od tří do šesti let.

Zařízení, uspořádání a vybavení tříd je směřováno do „center aktivit“, která slouží k realizaci práce a rozvíjení dítěte jak individuální tak skupinovou formou práce. Centra aktivit jsou nábytkem oddělené části místností tematicky vybavené pro účely dané práce. Doporučovaná centra aktivit jsou Domácnost, Knihy a písmena, Kostky, Manipulační činnosti, Písek a voda, Divadlo a hudba, Pokusy a objevy, Dílna a Atelier. Pro pobyt venku jsou doporučována centra: Písek a voda, Pokusy a objevy, Prolézačky a houpačky a Zahradnictví.²⁵

Jak už bylo zmíněno výše, program Začít spolu se snaží o co možná nejtěsnější spolupráci rodiny a školy. Toho je dosahováno velice častými akcemi školy, na které mají možnost se vždy

²³ Svobodová, Jůva, Alternativní školy, 1996, s. 37

²⁴ Budíková, Krušinová, Kuncová, Je vaše dítě připraveno do první třídy?, 2004, s. 104

²⁵ Kořátková, Dítě a mateřská škola, 2008, s. 176

přijít podívat, nebo se jich dokonce aktivně účastnit. Při začátku docházky do mateřské školy to bývá například tzv. imatrikulace, při níž bývají nové děti i jejich rodiče oficiálně přijati do společenství programu Začít spolu. V průběhu roku se společně s rodinou slaví jednotlivé svátky (Vánoce, Velikonoce, Den dětí, Mikuláš, Svátek matek a podobně), dále svátky a narozeniny dětí a ještě mnohé další. Rodiče se navíc mohou samostatně rozhodnout a uspořádat pro děti prakticky libovolnou akci. Učitelka do takových akcí zasahuje jen velmi zřídka a to pouze v případě, že by se odehrávalo něco, co není v souladu s programem, nebo pokud ji o to rodiče výslovně požádají. Všechny akce se účastní všichni třídní učitelé i asistenti, dohlíží především na bezpečnost a na individuální potřeby a přání dětí.

Pro každé dítě se vypracovává individuální vzdělávací plán, který je prodiskutován rodiči, učiteli i dítětem. Aby rodiče mohli ještě lépe porozumět tomu, co jejich dítě v mateřské škole dělá, jak se učí, jak se chová a jaké má úspěchy či neúspěchy, bývají pořádány tzv. individuální pohovory s rodiči. Tyto pohovory jsou určeny pro rodiče, učitele, popřípadě i pro asistenty, kteří tráví s dětmi čas. Obvykle se pohovory konají pro každé dítě dvakrát až třikrát do roka, pokud je však jakýkoli problém, nebo pokud mají rodiče potřebu, měla by si na ně učitelka vždy najít čas. Délka pohovorů není přesně dána, záleží na obou stranách a na problémovosti dítěte, nebo současném stavu, kolik času mu bude věnováno. Při každém pohovoru platí pravidlo naprosté diskretnosti, ani učitelka ani rodiče o pohovoru s nikým nemluví, pokud to nevyžadují okolnosti (návštěva lékaře, pedagogicko-psychologické poradny, informování ředitele nebo zástupce školy, vysvětlení situace nebo současného problému druhé učitelce nebo asistentce,...)

Ve školách pracujících s programem Začít spolu jsou často pořádány semináře nebo kurzy pro učitele, rodiče i širokou veřejnost směřující ke společnému cíli – individuálnímu a správnému rozvoji každého dítěte. Mezi takové kurzy patří například Kurz efektivního rodičovství, který by měl každý učitel i každý rodič podstoupit, aby tak lépe pochopil filosofii programu.

Ve většině tříd bývají integrováni handicapovaní jedinci, kterým je tímto programem podle závažnosti znevýhodnění přiřazován asistent. Asistent může být buď pedagogický, nebo sociální, podle druhu postižení. Asistent má za úkol neustále dohlížet na svěřené dítě a pečovat o ně na základě individuálních potřeb a také na základě individuálního vzdělávacího plánu, na jehož vytváření se podílí společně s učitelkou a rodiči.

V programu Začít spolu má učitel za úkol dítě především pozorovat. „Pozorování je náročná kvalifikovaná práce, která vyžaduje plné soustředění a přípravu a je východiskem k vytváření individuálních plánů“²⁶ Zároveň se učitel snaží přiblížit dítěti, stává se mu spíše rádcem, pomocníkem a přítelem. Funkce autority je zde silně potlačována.

Stejně jako v mnoha jiných alternativních programech ani v programu Začít spolu není doporučeno používat odměn ani trestů, protože existuje možnost, že se dítě stane na pochvale závislé a nebude se tudíž samostatně z vlastní iniciativy rozvíjet. Tresty jsou pro dítě podle tohoto programu značně demotivující, kazí mu radost z poznávání a objevování světa a nařizují mu, jak by se mělo nebo nemělo chovat. Zákazy a příkazy jsou též zcela vyloučené. Pokud chce učitel dosáhnout určitého cíle, musí se snížit k dítěti a klidným přívětivým hlasem mu vysvětlit, co by si přál a proč by si to přál a požádat dítě o splnění tohoto požadavku.

2. 2. 1. 3 Waldorfská pedagogika

Zakladatelem Waldorfské pedagogiky je Rudolf Steiner. První waldorfská škola vznikla v Rakousku, ve Stuttgartu, v roce 1919.

Hlavní myšlenkou waldorfské pedagogiky je tzv. antroposofie, což je soustava filozoficko-pedagogických názorů na výchovu dítěte.²⁷

„Antroposofistický pohled na člověka, možnosti jeho rozvoje a jeho místo ve světě, a také na společnost lidí jako celku, přirozeně určuje i cíle, jichž by měla dosáhnout výchova.“²⁸

²⁶ Začít spolu, Mezinárodní program předškolní výchovy, 1995

²⁷ Průcha, Walterová, Mareš, Pedagogický slovník, 1995, s. 22

²⁸ Pol, Waldorfské školy: izolovaná alternativa, nebo zajímavý podnět pro jiné školy?, 1996, s. 22

Waldorfská pedagogika klade důraz na rodinný život dítěte, tedy i na velmi blízkou spolupráci s rodinou. Veškeré problémy dítěte jsou řešeny rodiči společně s učiteli, na základě křesťanské morálky. Dítě se vyvíjí v tzv. sedmiletých cyklech (podle výměny chrupu, pohlavní dospělosti atd.).

Třídy mívají 7-35 dětí, jejich počet ve třídě záleží především na učiteli. Věkové uspořádání tříd není přesně dáno, obvykle se však děti seskupují do tříd věkově smíšených, přibližně od tří do šesti let. Zařízení třídy je neobvyklé, třída je členěna na tzv. pracoviště. Dítě má právo se dobrovolně rozhodnout, jakou činnost bude vykonávat a návrhy učitele může i odmítnout. Učitelka děti neučí, nevysvětluje jim danou činnost, ani je nijak nepoučuje. Začne sama vybranou činnost provádět a děti se k ní postupně přidávají a samy zkoušejí pracovat tak, jak to dělá učitelka.

Zajímavá je i spolupráce s lékařem, jehož hlavní úlohou ve škole je včasné rozpoznání patologických jevů.

Waldorfská pedagogika kritizuje autoritativní model výchovy, neuznává zákazy, příkazy, odměny ani tresty. Děti se o svých znalostech a dovednostech přesvědčují samostatně nebo společně s učitelem.

Důležitou součástí výuky je eurytmie, což ve zkratce znamená nauka o vyjádření hlásek a tonů tělesným pohybem. Výchova v duchu této pedagogiky podporuje nadání jednotlivých dětí a tvořivý duchovní život.

2. 2. 1. 4 Daltonský plán

První Daltonská škola vznikla roku 1919 v USA. Její zakladatelkou byla Helen Pakrhurstová, působící v USA jako učitelka. Helen Parhurstová úzce spolupracovala s Marií Montessori, která významně ovlivnila její pedagogiku.

Hlavní myšlenkou Daltonského plánu je zrušení tradičních vyučovacích celků. Třídy jsou rozděleny do tzv. předmětových okrásků, v každém z nich se může dítě věnovat zvolené činnosti, aniž by jej někdo rušil. Třídy jsou samozřejmě uzpůsobeny i ke skupinovým činnostem.

Nedílnou součástí Daltonského plánu je i svoboda dítěte, založená na vlastní odpovědnosti za své činy. Každé dítě s učitelem uzavírá smlouvu, kterou stvrzuje přijetí individuálního vzdělávacího plánu, samostatně si volí své tempo a vybírá si činnosti, které ho zajímají. Stejně jako ostatní alternativní přístupy i Daltonský plán klade velký důraz na individuální potřeby a zájmy dětí. Učitel se věnuje každému dítěti zvlášť podle jeho přání a potřeb, pomáhá, radí a připravuje činnosti dle výběru a přání dítěte. Zdůrazněna je opět spolupráce a demokracie.

Největší část dne zabírá dítěti spontánní hra, díky níž se učí poznávat okolní svět kolem sebe. Hra má však určitá pravidla a určuje jakýsi předobraz společenských norem.

2. 2. 1. 5 Freinetovská škola

Freinetovskou školu založil ve Francii ve 20. letech 20. století Celestine Freinet, který působil jako učitel a byl zároveň velkým kritikem tradiční školy.

Tato škola je nazývána tzv. pracovní školu, nebo také školou „Z života - pro život – prací“. Místo klasických tříd existují jednotlivé „pracovní ateliery“, díky kterým je prostor místnosti rozčleněn pro získávání pracovních zkušeností na menší části. Tyto ateliery jsou vybaveny pomůckami pro jednotlivé vědní obory (přírodní, technické, umělecké, jazykové, didaktické,...)

Děti si s pomocí učitele vytvářejí vlastní týdenní pracovní plány a své poznatky získávají především mimoškolním pozorováním. Nepoužívají žádné učebnice, pracují pouze s texty, které si samy vytváří na základě vlastního zájmu o dané téma.

Nezbytnou součástí alternativních škol pracujících podle Freinetovské pedagogiky jsou pracovní knihovny, vlastní tiskárny, kartotéky k rozčlenění informací a výsledků o dítěti a akustické školní programy sloužící především pro jazykovou výuku. Freinetovská pedagogika

dbá na zveřejňování co nejvíce informací v podobě pochval, kritik, pracovních výsledků dětí a to formou nejrozličnějších nástěnek a informačních tabulí na půdě školy.

2. 2. 1. 6 Jenská škola, Jenaplan

První škola pracující podle tzv. Jenaplanu byla založena Petrem Petersnem na univerzitě v Jeně, v roce 1927

Jedná se o tzv. Školu životního společenství, což má značit semknutí rodiny, dětí pedagogů a veřejnosti. Dítě prostřednictvím společnosti získává vše potřebné pro život.

Jenský plán se snaží o snížení autority učitele a tím jeho přiblížení se k dítěti.

Třídy zařizují děti společně s učitelem a jejich cílem je poskytnutí dostatek volného prostoru pro všechny děti a pro různé typy činností. Třídy obvykle vypadají jako větší obytné pokoje.

Děti bývají rozděleny do kmenových skupin podle jednotlivých věkových stupňů (nižší, střední, vyšší a skupina mladistvých). Mezi dětmi se uplatňuje ve velké míře spolupráce, starší děti bývají dokonce zodpovědné za mladší, zkušenější za méně zkušené a podobně.

Formou výuky je kruh, všechny děti jsou seskupeny ke společné činnosti. Při výchově a vzdělávání je kladen důraz především na pravidla společenského chování, na jazykový projev dítěte i učitele a na hudebně-pohybový rozvoj. Postup dětí je založen na vlastním hodnocení dítěte a na hodnocení dítěte ostatními dětmi. Děti opět nejsou hodnoceny ani trestány či oceňovány, jejich hodnocením je společná charakteristika.

Významné jsou časté slavnosti, které mají sbližovat rodinu, dítě a školu a posilovat vztahy mezi nimi. Například se jedná o Slavnost začátku týdne, Slavnosti jara, Vánoce, apod. místo běžných týdenních plánů se v Jenské pedagogice uplatňuje tzv. rytmický týdenní pracovní plán, ve kterém se pravidelně střídá rozhovor, hra, práce a již zmiňovaná slavnost.

2. 2. 2 Výhody a nevýhody alternativního vzdělávání

Mezi hlavní výhody alternativní pedagogiky je třeba beze sporu zařadit aktivní a vysoce efektivní spolupráci s rodinou. Ovšem je zapotřebí, aby i tato komunikace měla svá pravidla. Může se totiž stát, že někteří rodiče převezmou vládu nad celkovým výchovným působením a nad programem, na němž učitelka pracuje. Stejně tak jako se snaží učitelka v alternativní škole přiblížit k dítěti a vyjít mu všemožně vstříc, snaží se také vycházet vstříc rodičům, kteří toho potom mohou v krajním případě zneužívat.

Další výhodou je zajisté také integrace handicapovaných jedinců. Pro společnost i pro handicapovaného jedince je beze sporu vhodné aby se navzájem poznávali a stýkali a aby společně trávili čas. Naučí se tak lépe přijímat odlišnosti, vnímají jeden druhého a učí se ohleduplnosti. Může se však stát, že handicapovaný jedinec bude vyžadovat tolik pozornosti a času učitelky, že jí na ostatní děti už příliš mnoho prostoru nezbude. Právě z tohoto důvodu bývají k handicapovaným jedincům přiřazovány asistentky. Ovšem bohužel ne v každé škole je asistentka umožněna a potom mohou vznikat zmiňované problémy.

Podpora sebevědomí dítěte, bezesporu v dnešní době také důležitá a užitečná položka. Je dobře, když si dítě je jisté samo sebou, když má uspokojující pocit s dobře vykonané práce. I zde je ovšem velmi tenká hranice mezi zdravým sebevědomím dítěte a mezi touhou po moci, po řízení ostatních. Pokud dítě nabude jistoty, že se mu vše daří, že je nejšikovnější, nejchytřejší a podobně, nebude se v životě patrně setkávat s oblibou ostatních.

Další významnou výhodou alternativních přístupů je individuální přístup a vyzdvihování individuality každého dítěte. Je vhodné přihlížet k individuálním zvláštnostem každého jedince, pokud je k tomu dostatek prostoru a pokud to okolnosti dovolí. Při vysokých počtech dětí ve třídách to však mnohdy nebývá zcela umožněno. Nese to s sebou i velké riziko, že nebudeme k dítěti přistupovat správným způsobem, pokud nebudeme zcela znát jeho individualitu. Ne všechny děti jsou tolik čitelné a otevřené a ne všichni rodiče jsou tak sdílní, abychom ke každému dítěti mohli přistupovat právě tak, jak by bylo vhodné.

Slovní hodnocení je ve všech mateřských školách běžné, pouze u alternativních přístupů je dítě hodnoceno častěji, intenzivněji a v jistém smyslu méně přísně. Na základních školách nebývá však slovní hodnocení běžné. Alternativní přístupy tím chtějí setřít viditelné rozdíly mezi dětmi, které na běžných základních školách jsou na první pohled podle známek patrné. Na druhou stranu lze však říci, že mnohé děti známkování motivuje, přináší jim uspokojení, nebo naopak zklamání a učí je tak sebeovládání.

System odměn a trestů, který je alternativními školami zavrhován, taktéž může dětem přinášet uspokojení. Je dobré, když dítě umí být oceňováno a naopak když umí pochválit a ocenit druhého. Trestem naopak dáváme dítěti najevo, že nejednalo správně a že tedy za své chování musí nést následky.

Stejně tak zákazy a příkazy alternativní pedagogika zamítá, což je velice dobře míněno. Samozřejmě je lepší se s dítětem dohodnout, spíše mu doporučovat a radit, než mu jen zakazovat a příkazovat. Objevují se však případy, kdy děti v kombinaci se zvyšováním sebevědomí dobré rady a doporučení chápou nakonec stejně jako vlastní kritiku a nejsou schopni ji přijímat. Zvláště u menších dětí jsou naopak některé zákazy a příkazy vhodnou formou komunikace. Zákaz totiž nemusí být vždy postaven jen na slovním doporučení, ale také na osobní zkušenosti dítěte a na jeho vlastním podvědomí.

2. 3 Běžné mateřské školy

Běžné mateřské školy se vyznačují především tím, že neuplatňují žádné, nebo téměř žádné, alternativní přístupy.

„Od roku 1990 nastalo období hledání, jak naplňovat nové podoby pedocentrického přístupu, ve kterém má sloužit zaměření cílů, obsah práce a metody k podnícení, rozvoji a kultivování vrozených schopností dětí, i k postupnému získávání poznatků a zkušeností.

Osobnostní orientace, jak se často toto směřování nazývá, má výchozí základ v individualizovaném výchovně-vzdělávacím zaměření. Důležité místo v práci učitele má

pedagogická diagnostika, zjišťující, co dítě zná a potřebuje a s tím je spojena nabídka, která vzbuzuje zájem a chuť učit se a přirozeně umožňuje nové poznatky začleňovat k těm, které si již dítě osvojilo. Protože osobnost člověka se nevytváří ve vzduchoprázdnu, je v tomto přístupu kladen důraz na kultivaci dětského soužití ve skupině, které je přínosné pro utváření kvalitních sociálních dovedností. Dítě se v přirozených situacích učí, jak žít a komunikovat s druhými lidmi, jak prosazovat své nápady a zkušenosti, jak řešit nedorozumění. Pedagogické záměry také směřují k vytváření klidného a bezpečného klimatu prostřednictvím podněcování pozitivních vztahů a oceňování nekonfliktního řešení a spolupráce v herním partnerství.

Tento způsob práce se začal v mateřských školách uplatňovat jako směr reagující na čtyřicetiletý pevný model jednotné mateřské školy, charakterizovaný ve svých závazných materiálech jako výchova k socialistickým principům života, kam náleželo zabezpečení fungování rodin s téměř 100% zaměstnaností žen. V příslušných programech vztahujících se k naplnění podstaty předškolní výchovy byla i snaha proniknout do rodin a působit na ně socialistickou ideologií, využívat metody kolektivní výchovy blízké školní práci.(...)

Více jak deset let měly mateřské školy po roce 1990 možnost hledat svoji podobu svobodně a učitelky tvořivě, profesně a odpovědně dělat práci „jen“ ve prospěch dětí. V tomto důležitém procesu nacházely školy svoji autonomii, hledali zdroje pro podporu směru svého snažení a byly (nebo velká většina učitelek byla) iniciativní a zodpovědné v proměně své práce.²⁹

Od roku 2004 jsou všechny mateřské školy, alternativní i běžné, povinny řídit se RVP PV.³⁰ Tím je dána základní myšlenka předškolního vzdělávání.

Každá mateřská škola, alternativní i běžná podle Rámcového vzdělávacího programu zpracovává své vlastní školní vzdělávací programy a každá třída v mateřské škole ještě třídní vzdělávací programy. Z toho vyplývá, že školní a třídní vzdělávací programy mohou a měly by být zpracovány v duchu ideologie školy. Pokud se tedy mateřské školy neřídí žádným

²⁹ Kořátková, Dítě a mateřská škola, 2008, s. 128-129

³⁰ Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání

alternativním programem, mohou svůj školní vzdělávací plán směřovat podle současných potřeb společnosti nebo školy, ale vždy směrem k dítěti a jeho rozvoji.

2. 3. 1 Klady a zápory běžné mateřské školy

V běžné mateřské škole je dítěti ihned od nástupu do mateřské školy předkládán autoritativní styl vedení. Tato skutečnost může zpočátku působit na dítě a i na rodiče nepřírozeně až nepříjemně, ale vzhledem k dnešní společnosti nakonec většina lidí tento způsob práce vyhledává a je do něj začleňována. V běžném životě jsme neustále obklopováni systémem, ve kterém jeden podléhá druhému a celá společnost se tak vyvíjí a řídí na základě přirozeného vnímání a přijímání autorit.

Velkou chybou v běžných mateřských školách bývají velké počty dětí na třídách. Při současném zvyšování porodnosti, kdy je potřeba již tříleté děti umísťovat do předškolních zařízení, se však jiné řešení než zvyšování počtu dětí na třídách neukazuje jako možné. Protože matky mají v současné době možnost rozhodnout se, jak dlouho setrvají s dítětem na mateřské dovolené, rýsuje se do budoucna i mnohem tragičtější situace, a sice že ministerstvo školství doporučí předškolní docházku již pro děti od dvou let věku. Tato situace pravděpodobně nebude mateřskými školami běžnými ani alternativními zcela umožněna, a pokud ano, hrozí, že se z mateřských škol původně zajišťujících výchovu a vzdělávání předškolních dětí, se stanou pouze jakési „hlídací spolky“, kde nebude možno výchovu a vzdělávání dostatečně zabezpečit.

Dalším záparem běžných mateřských škol je jistě malá informovanost a nedostatečná vzájemná spolupráce rodiny a školy. Všechny školy by měly podle Rámcového vzdělávacího programu respektovat individuální zvláštnosti dětí a respektovat jejich individuální potřeby. Při již zmiňovaných velkých počtech dětí ve třídách není zcela možné vždy vyhovět všem přáním a potřebám a často tak vznikají konflikty. Díky individuálním pohovorům a speciálním přístupům alternativních škol je právě v alternativních školách lépe umožněn individuální přístup.

Denní program v běžné mateřské škole je pevně nastaven a jeho změny bývají zcela výjimečné. Děti jsou proto zvyklé na určitý režim, vědí, která činnost následuje, vědí, co mohou ode dne očekávat. Ovšem pokud nastane nějaká změna, děti bývají často zmatené a nejsou schopny se správně orientovat. Oproti tomu v alternativních školách, kde se vše řídí potřebami a přáními dětí se denní režim mění téměř neustále. Děti jsou tak schopny lépe přijímat změnu, nedělá jim tak velký problém se přizpůsobovat.

Seznámením s oběma typy škol můžeme lépe hodnotit jejich výchovu, vzdělávání a v důsledku toho i připravenost dětí na vstup do základní školy. Ovšem je velice pravděpodobné, že ne všechny ideologie různých typů mateřských škol, bývají v praxi zcela naplněny.

Srovnáním teorie alternativních a běžných přístupů se dostáváme do fáze, kdy nemůžeme zcela jistě označit žádný typ škol za zcela nevhodný.

Přestože alternativní školy mají značně kratší dobu působení než školy běžného typu, díky médiím a díky zájmu společnosti o nové směry je možné označit už dnes většinu alternativních směrů za zcela rozšířené, hojně využívané a především za správně postupující.

3 Školní zralost

„Školní zralost je stav dítěte, který zahrnuje jeho zdravotní, psychickou i sociální způsobilost začít školní docházku a zvládnout požadavky školní výuky. U nás se zjišťuje orientačně při zápisu do 1. třídy, v případě pochybností psychodiagnostickými metodami v pedagogicko-psychologických poradnách. Na základě výsledků vyšetření nebo na žádost rodičů lze začátek školní docházky odložit, ve výjimečných případech uspíšit.“³¹

Školní zralost se posuzuje ve třech hlavních oblastech, v oblasti emocionální, rozumové a sociální.³²

3. 1 Emocionální zralost

V oblasti emocionální se jedná především o to, aby dítě zvládalo odloučení od rodiny alespoň po dobu nezbytně nutnou. S tím samozřejmě souvisí i schopnost samostatnosti především v sebeobsluze. Dítě by se mělo před začátkem školní docházky umět samostatně najíst, nejlépe i příborem, mělo by bezchybně zvládat všechny základní hygienické návyky, dále by se mělo umět samostatně obléci, včetně zapnutí knoflíků, zipů a zavázání tkaniček a především pokud by se mu cokoliv nedařilo nebo pokud by mělo s něčím problémem, mělo by se umět obrátit na druhé a říci si o pomoc.

3. 2 Rozumová zralost

Rozumová oblast s sebou nese zdánlivě nejvíce požadavků, avšak tyto požadavky spolu úzce souvisí a navazují jeden na druhý. Většinou tato oblast bývá dokonce nejméně problémová. Rozumový vývoj lze rozdělit do několika částí:

³¹ Průcha, Walterová, Mareš, Pedagogický slovník, 1995, s. 225

³² Budíková, Krušinová, Kuncová, Je vaše dítě připraveno do první třídy?, 2004, s. 37-38

3. 2. 1 Řečové dovednosti

Dítě nastupující povinnou školní docházku by mělo mít věku odpovídající slovní zásobu, jak aktivní, tak i pasivní, mělo by zvládnout popsat situaci, hovořit plynule na určité téma a v neposlední řadě by také mělo ovládat správnou výslovnost většiny hlásek.

3. 2. 2 Grafomotorické dovednosti

„Grafomotorika je soubor psychomotorických činností, které jedinec vykonává při psaní. Psaní není jen záležitostí psacích pohybů ruky (u postižených osob též nohy, úst), ale je řízeno psychikou. Grafomotorika tedy může být nápomocna při diagnostice psychických stavů (únavy, strachu), procesů a vlastností, při diagnostice poruch a nemocí jedince.“³³

Do grafomotorických dovedností spadají kresebné schopnosti, správné držení psacího náčiní, uvolnění ruky, způsob vedení čar a plynulost pohybů.

3. 2. 3 Schopnost udržet pozornost

Schopnost koncentrace se vyvíjí postupně s věkem. Není možné klást na předškolní nebo mladší školní dítě nepřiměřené nároky v podobě několika desítek minut trvajících činností. Mladší školní dítě obvykle dokáže udržet pozornost přibližně 10 minut, u staršího školáka, (přibližně od čtvrté třídy základní školy), lze dobu koncentrace prodloužit na zhruba 30 minut.

3. 2. 4 Pracovní návyky

Pod pojmem „pracovní návyky“ je vhodné si představit jakým způsobem je dítě schopno pracovat. Do jisté míry je tato schopnost ovlivněna opět pozorností, avšak důležitou roli zde hraje i to, zda je dítě schopno se na práci samostatně připravit, provádět nejrůznější činnosti samostatně nebo téměř samostatně. Pozorujeme také to, jak dítě jedná v nečekaných situacích a jestli si dokáže po své práci poklidit.

³³ Průcha, Walterová, Mareš, Pedagogický slovník, 1995, s. 73

3. 2. 5 Základní orientace v čase a prostoru

K orientaci v prostoru je nutná dobrá znalost vlastního těla. Před vstupem do základní školy by mělo mít dítě perfektně osvojeny pojmy nad, pod, před, za, vedle, uprostřed, první, poslední atd.

Pravolevá orientace je taktéž velice důležitá, ale děti si tuto znalost budou ještě opakovat a procvičovat zajisté i na základní škole.

Časovou orientací není rozhodně míněna znalost hodin, ale jen přibližné vnímání času a jeho popsání. Dítě by mělo znát význam slov včera, dnes, zítra, ráno, večer, mělo by umět určit pořadí v menší skupině a pojmenovat základní číslovky.

3. 2. 6 Smyslové rozlišování

„Sluchové rozlišování je důležité pro vývoj řeči, výslovnosti; ve škole potom pro psaní a čtení. Pro správnou výslovnost musí dítě odlišit jednotlivé hlásky – sykavky, měkké a tvrdé souhlásky, znělé a neznělé souhlásky, krátké a dlouhé samohlásky. Diferenciace je stejně významná pro psaní a čtení. Pokud je hláska chybně rozlišena, je posléze i chybně napsána nebo přečtena. Rozlišení slabik di-ti-ni, dy-ty-ny podstatně ovlivňuje uplatnění gramatických pravidel, dosazení správného tvaru u vzorů podstatných a přídavných jmen. Rozlišování krátkých a dlouhých hlásek úzce souvisí s vnímáním rytmu.“³⁴

Zrakové rozlišování je zase důležité pro správné vnímání tvarů písmen a pro rozlišení barev objektů, což uplatní zejména v umělecké a praktické sféře, ale na základní škole i v mnoha jiných odvětvích.

Nakonec hmatové vnímání je vhodné rozvíjet především kvůli grafickým schopnostem, správnému uchopení psacího náčiní a jeho vhodné používání.

³⁴ Bednářová, Šmardová, Školní zralost, 2010, s. 32

3. 2. 7 Primární matematika

Do oblasti primární matematiky nejsou rozhodně zahrnuty jen početní operace. Dítě se učí poznávat základní geometrické tvary, učí se porovnávat předměty ve skupině, třídít, uspořádat a přiřazovat a rozvíjí tak logické myšlení.

3. 3 Sociální zralost

Poslední oblastí, která je rozhodující pro školní zralost, je oblast sociální. Rozvíjení těchto dovedností je důležité především pro správné začleňování jedince do společnosti. Směrodatné pro tuto oblast mohou být schopnosti přijímat autoritu, začlenění se do kolektivu, navazování přátelských a jiných vztahů, zvládnutí odloučení od rodiny, schopnost spolupráce, sebeovládání, aktivní komunikace, přizpůsobení se a podobně. Díky těmto dovednostem se dítě postupně spolu s ostatními lidmi, kteří jej obklopují, učí chápat svět, být pro něj užitečný a učí se žít ve společenství ostatních lidí.³⁵

Pokud dítě všechny tři zmiňované oblasti ovládá, nebývá zpravidla problém nastoupit školní docházku.

Přestože se mnohým pedagogům a obzvláště rodičům mohou zdát požadavky na dítě vstupující do základní školy přehnané, je nutné si uvědomit, že většina zmiňovaných schopností velice úzce souvisí se s činnostmi, které bude dítě vykonávat v první třídě na základní škole. Jedině tím, že se bude dítě v těchto oblastech orientovat, mu usnadníme jeho začátky v primárním vzdělávání.

³⁵ Bednářová, Šmardová, Školní zralost, 2010

3. 4 Vstup do základní školy

Pro každé dítě je nástup do základní školy velkou životní událostí, kterou provází velké množství změn. Jak se na základní školu nejlépe připravit již bylo z části řečeno v předchozí kapitole. Co to však základní škola je, jak může dítěti s nástupem do základní školy pomoci rodina, jak základní škola na dítě působí a jak v ní probíhá výchova a vzdělávání je uvedeno v následující kapitole.

„Základní škola v ČR označuje všeobecně vzdělávací školu, v níž mládež zahajuje povinnou školní docházku (ve věku 6 let). (...) Obecným cílem základní školy je poskytovat žákům takové základy všeobecného vzdělání, které je připraví pro vstup do různých typů středních škol. Do r. 1989 měla u nás základní škola charakter výrazně jednotné, vnitřně nediferencované školy, nyní je diferencována prostřednictvím volitelných předmětů.(...)“³⁶

Nástup do základní školy bývá pro všechny rodinné příslušníky velkou životní změnou. Rodiče často dlouhou dobu před začátkem školní docházky přemýšlejí a plánují nerůznější situace, které mohou nastat, často dítě na školu upozorňují a připomínají mu, že se blíží první školní den. Je dobré dítě touto cestou motivovat, ale měli bychom si dát pozor, abychom dítě místo motivování spíše nestresovali. Pokud dítě přichází hned od počátku do školy se strachem, obvykle se ani později jeho přístup ke školnímu prostředí nezmění a bude pro něj značně demotivující.

Také situace a vztahy v rodině často ovlivňují chování a pocity dítěte a tedy i jeho pocity při nástupu do základní školy.

Je velmi důležité, aby se dítě do školy těšilo, aby bylo s prostředím, do kterého se chystá, alespoň částečně seznámeno a aby jej například starší sourozenci od jeho radostí a představ nezrazovali.

³⁶ Průcha, Walterová, Mareš, Pedagogický slovník, 1995, s. 281

Pokud dítě před nástupem do základní školy navštěvovalo mateřskou školu, má jistě výhody, které můžeme na první pohled spatřovat především v sociální sféře a v oblasti emocionální, kdy se dítě snadněji seznamuje, nečiní mu tak velké obtíže odloučení od rodiny, dokáže se pro určitou činnost nejen nadchnout, ale i u ní vydrží.

Na začátku školní docházky se dítě i rodina musí naučit vypořádávat s mnoha novými situacemi. Dítě by se mělo na každý školní den řádně připravit, objevují se domácí úkoly a starosti spojené s nimi. Proto je třeba přizpůsobit režim dne dítěti a jeho povinnostem, což může způsobovat první vážnější problémy.

„Škola sama navozuje zcela jiná pravidla chování. Zatímco doma nebo v mateřské školce se dítě kdykoliv mohlo zvednout ze židle či promluvit, ve školních hodinách je náhle všechno jinak.“³⁷

Každé dítě při vstupu do základní školy zažívá jiné pocity, neboť každý jedinec je zcela individuální bytostí. Jediné co však mohou rodiče pro své dítě udělat a jak mu mohou vždy, bez ohledu na jeho individualitu, pomoci, je zajistit mu klidný domov s pocitem jistoty a bezpečí. Nezbytně nutné v těchto situacích je také celková podpora rodiny dítěte.

³⁷ Šrámková, Rukověť rodiče malého školáka, 2005. S. 34

4 Výzkum

Výzkumná část má z praktického hlediska porovnat, jak rodiče i pedagogové vnímají přístup k dítěti, podle něhož s dítětem pracují. Hlavní pozornost byla samozřejmě zaměřována na starší předškolní děti a na jejich připravenost na vstup do základní školy.

4. 1 Cíl výzkumného šetření

Cílem praktické části této práce je porovnání vzdělávání v alternativních a běžných mateřských školách. Praktická část byla prováděna přímo v mateřských školách formou dotazníků pro rodiče i pedagogy, dále formou pozorování a rozhovorů s dětmi.

V dotaznících pro rodiče je pozornost zaměřena na vnímání vlastního dítěte, na jeho rozvoj a na působení mateřské školy na dítě. Stejně dotazníky byly umístěny do mateřských škol alternativních i do mateřských škol běžných.

První část dotazníku je určena k porovnávání věku a vzdělání rodičů z obou druhů škol a jejich rodinné situace. Ve druhé části je pozornost věnována pouze názorům rodičů na dítě a na mateřskou školu, kterou navštěvuje.

Poslední část je zaměřena na budoucnost dítěte. Rodiče jsou dotazováni na to, jakým směrem si přejí, aby se jejich dítě v budoucnu ubíralo a jestli se domnívají, že mateřská škola, již dítě navštěvuje, pomáhá naplňovat jejich představy.

Dotazník pro pedagogické pracovníky byl taktéž zcela totožný pro alternativní i běžné mateřské školy a byl rozdán v obou druzích škol stejným způsobem.

Cílem dotazníků pro učitele bylo ověření si současné situace ve školách z pohledu učitelů. První část opět zjišťuje, jak velká část pozornosti byla zaměřována na to, jakým způsobem učitelé uskutečňují předškolní vzdělávání, konkrétně přípravu na vstup do základní školy, jestli jim k tomu jejich škola umožňuje správné podmínky a zda je jejich práce později v prvních ročnících základních škol patrná.

4. 2 Organizace výzkumného šetření

Výzkumné šetření bylo dohodnuto jak ve školách alternativních, tak ve školách běžných. Vypracování otázek směřovaných do škol alternativních bylo zpočátku míněno odlišně, než do škol běžných. Při práci s materiálem ale vznikaly nejednoznačné pasáže, podle kterých nebylo zcela možné srovnávat oba přístupy. Proto nakonec dotazníky mají stejnou podobu v obou typech škol.

Průběh výzkumného šetření se obešel bez vážných komplikací, ředitelé oslovených škol byli velice vstřícní a bez problémů povolili na všech školách výzkum provádět.

Překvapilo mě, že velká většina rozdaných dotazníků se vrátila nazpět vyplněná ve velmi krátkém čase. Rodiče i pedagogové ochotně spolupracovali. Větší míra zájmu o práci byla jednoznačně patrná v alternativních školách, kde se rodiče i pedagogové o výzkum velmi zajímali a žádali dokonce o jeho výsledky. I v běžných školách však rodiče i pedagogové velmi ochotně spolupracovali.

4. 3 Analýza výsledků šetření – dotazník pro učitele

Výzkumné šetření směřované pedagogům mělo za cíl porovnání podmínek jednotlivých mateřských škol pro přípravu dětí na vstup do základní školy, porovnání schopností, vědomostí a dovedností dětí na jednotlivých školách a jejich postojů vůči druhým lidem i vůči celému okolí. Dotazník vyplňovaly učitelky různého věku a různých typů škol. V žádné z dotazovaných mateřských škol nepraktikoval učitel – muž.

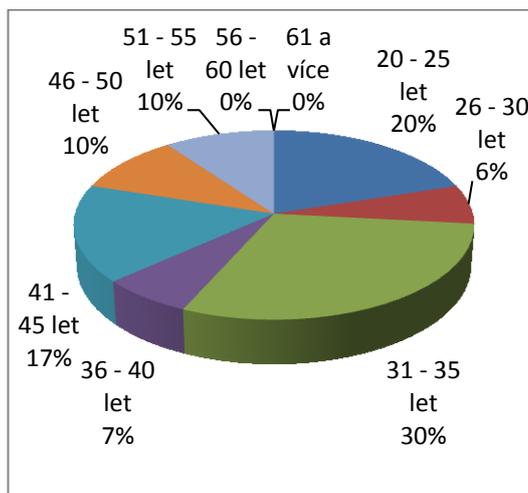
Dotazník vyplňovaný v běžných mateřských školách učitelkami:

Otázka č. 1

Patříte do věkové kategorie

- a) 20-25let
- b) 26-30let
- c) 31-35let
- d) 36-40let
- e) 41-45let
- f) 46-50let
- g) 51-55let
- h) 56-60let
- i) 61 a více

Položka	a	b	c	d	e	f	g	h	i
Počet odpovědí	6	2	9	2	5	3	3	0	0

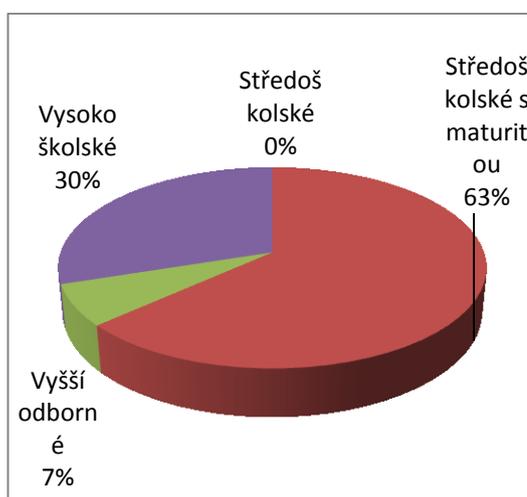
V běžných mateřských školách byly dotazované učitelky nejvíce zastoupeny ve věkové hranici 30 – 35 let. Naopak nejméně učitelek, v tomto případě dokonce žádná nedosáhla věku 56 a více let. Ostatní věkové zastoupení nebylo nijak překvapivé ani zvláštní.

Otázka č. 2

Vaše nejvyšší dosažené vzdělání

- a) Středoškolské
- b) Středoškolské s maturitou
- c) Vyšší odborné
- d) Vysokoškolské

Položka	a	b	c	d
Počet odpovědí	0	19	2	9

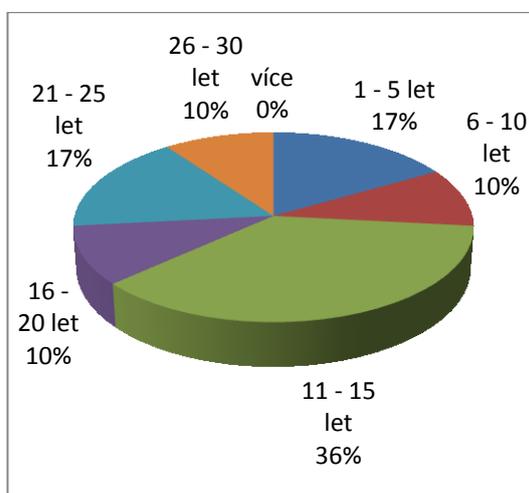
Většina učitelek v běžných mateřských školách má dosud ukončené středoškolské vzdělání s maturitou (63%), které je však v současné době nedostačující. Vysokoškolsky vzdělané učitelky jsou zastoupeny pouhými 30%.

Otázka č. 3

Počet let praxe

- a) 1-5
- b) 6-10
- c) 10-15
- d) 16-20
- e) 21-25
- f) 26-30
- g) Více

Položka	a	b	c	d	e	f	g
Počet odpovědí	5	3	11	3	5	3	0

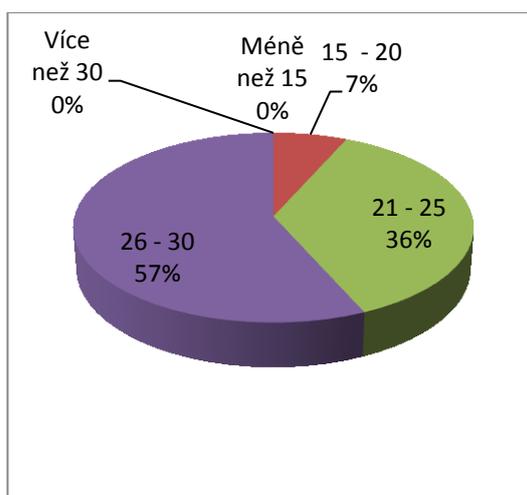
Počet let praxe se ve většině případů odvíjí od věku dotazovaných učitelek, proto není překvapivé největší zastoupení 11 – 15 let praxe.

Otázka č. 4

Současný počet zapsaných dětí ve třídě

- a) Méně než 15
- b) 15-20
- c) 21-25
- d) 25-30
- e) Více než 30

Položka	a	b	c	d	e
Počet odpovědí	0	2	11	17	0

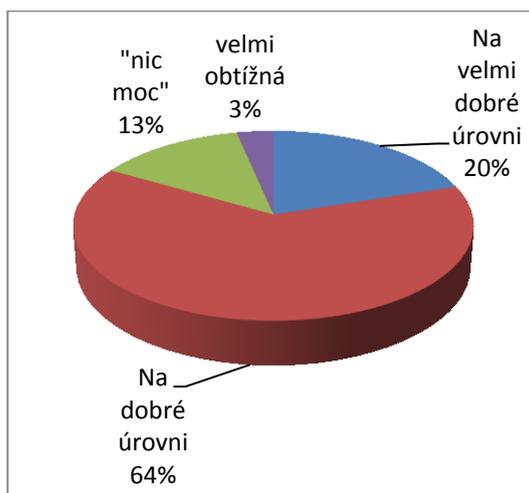
Díky zvyšování porodnosti dochází k navyšování počtu dětí ve třídách mateřských škol. V běžných mateřských školách je to nejčastěji 26 – 30 dětí na jedné třídě.

Otázka č. 5

Komunikace s rodiči je podle Vás

- a) Na velmi dobré úrovni
- b) Na dobré úrovni
- c) „nic moc“
- d) Velmi obtížná

Položka	a	b	c	d
Počet odpovědí	6	19	4	1

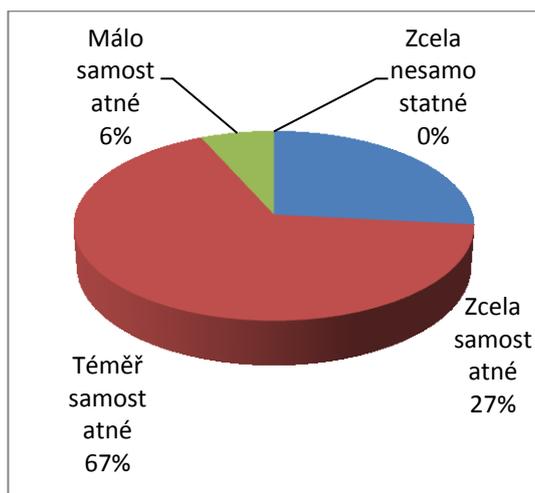
Podle většiny učitelek běžných mateřských škol je komunikace s rodiči na dobré úrovni. Menší množství učitelek má pocit, že je dokonce na velmi dobré úrovni. 13% všech dotazovaných učitelek se domnívá, že vzájemná komunikace je „nic moc“. Jen velmi malé množství označilo komunikaci s rodiči jako velmi obtížnou.

Otázka č. 6

Děti odcházející z Vaší mateřské školy bývají, vzhledem k věku většinou

- a) Zcela samostatné
- b) Téměř samostatné
- c) Málo samostatné
- d) Zcela nesamostatné

Položka	a	b	c	d
Počet odpovědí	8	20	2	0

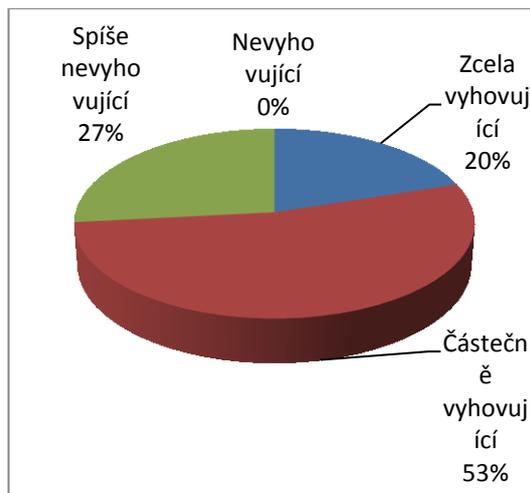
Míra samostatnosti dětí se v různých mateřských školách různí. Přesto nejčastější odpovědi učitelek bylo, že děti odcházející do základní školy bývají obvykle téměř samostatné. Žádná učitelka neoznačila odcházející děti jako zcela nesamostatné.

Otázka č. 7

Denní režim v MŠ (provozní doba, rozvržení činností během dne, odpolední odpočinek, pobyt venku,...) je podle Vás

- a) Zcela vyhovující
- b) Částečně vyhovující
- c) Spíše nevhovující
- d) Zcela nevhovující

Položka	a	b	c	d
Počet odpovědí	6	16	8	0

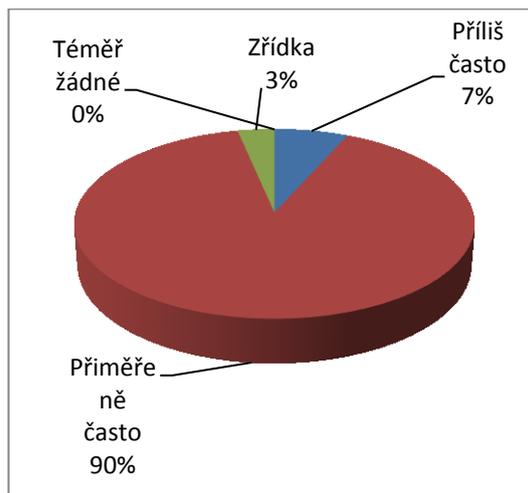
Uspořádání denního režimu je podle většiny učitelek vyhovující jen z části, tady lze předpokládat, že by na něm rády něco změnily. Neměnilo by pouze 20% všech dotazovaných učitelek, kterým tedy denní režim zcela vyhovuje. Spíše nevhovující je denní režim pro téměř 30% učitelek, což může vyvolávat značnou míru znepokojení a problémů na pracovišti.

Otázka č. 8

Akce školy jsou podle Vás

- a) Příliš často
- b) Často
- c) Zřídka
- d) Téměř žádné

Položka	a	b	c	d
Počet odpovědí	2	27	1	0

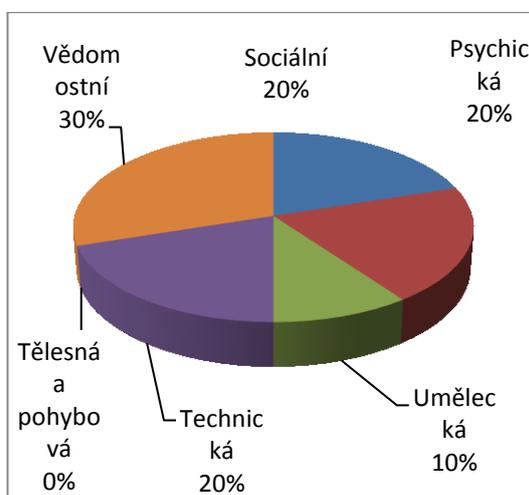
Podle převládající většiny je četnost akcí v průběhu roku přiměřená, tady vyhovující. Jen málo učitelek projevilo svůj nesouhlas s přehnanou častostí školních akcí a téměř zanedbatelné množství učitelek by přivítalo častější školní akce.

Otázka č. 9

V jaké oblasti spatřujete u dětí největší nedostatky?

- a) Sociální
- b) Psychická
- c) Umělecká (hudební, výtvarná)
- d) Technická
- e) Tělesná a pohybová
- f) Vědomostní
- g) Jiná

Položka	a	b	c	d	e	f	g
Počet odpovědí	6	6	3	6	0	9	0

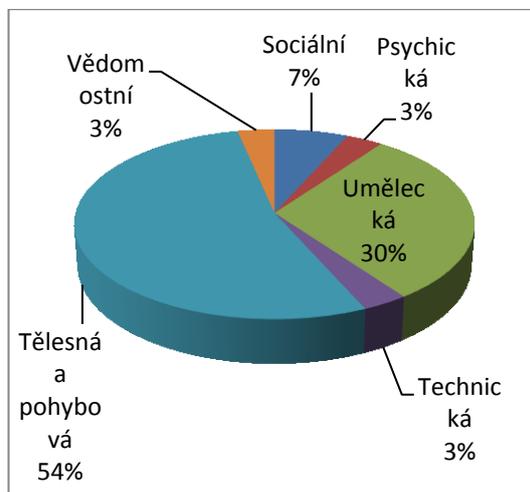
Podle hodnocení učitelek mateřských škol bylo zjištěno, že nejvíce dětí předškolního věku má nedostatky v oblasti vědomostní, dále významně nízkou úroveň spatřují v oblasti sociální, psychické a technické. Menší, avšak stále významné nedostatky jsou uvedeny v oblasti umělecké.

Otázka č. 10

Jaká oblast je naopak u většiny dětí nejvíce rozvinutá

- a) Sociální
- b) Psychická
- c) Umělecká (hudební, výtvarná)
- d) Technická
- e) Tělesná a pohybová
- f) Vědomostní
- g) Jiná

Položka	a	b	c	d	e	f	g
Počet odpovědí	2	1	9	1	16	1	0

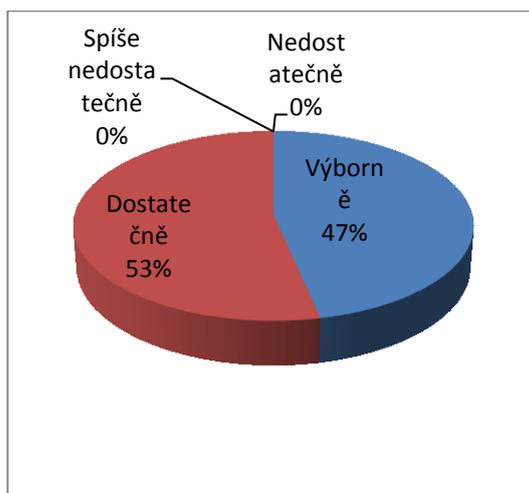
Oproti předcházející otázce byla zjišťována míra nejvíce rozvinutých schopností u dětí. S velikou převahou byla jako nejrozvinutější zvolena oblast tělesná a pohybová. Značná část učitelů také spatřuje nejlepší úroveň v oblasti umělecké. Sociální, psychická, technická a vědomostní oblast jsou hodnoceny jako nejméně rozvinuté.

Otázka č. 11

Příprava na vstup do základní školy je ve Vaší mateřské škole zajišťována

- a) Výborně
- b) Dostatečně
- c) Spíše nedostatečně
- d) Nedostatečně

Položka	a	b	c	d
Počet odpovědí	14	16	0	0

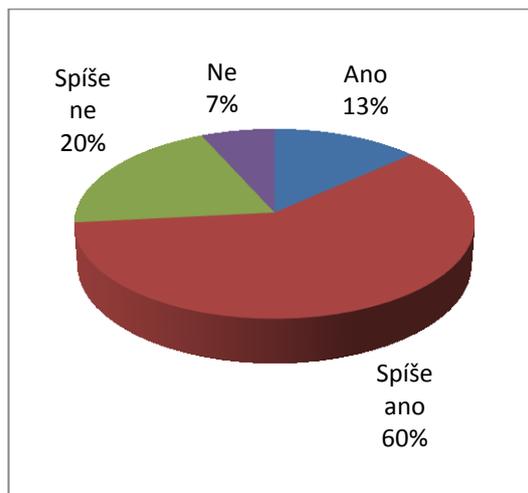
Učitelky také hodnotily svoji vlastní práci a výsledky své práce v celkové přípravě na vstup do základní školy. Žádná z učitelek nehodnotila přípravu na vstup do ZŠ jako nedostatečnou ani jako pouze dostatečnou. Odpověď, že příprava na základní školu je dostatečná, označilo 53% procent učitelek a zbývajících 47% ji dokonce označilo za výbornou.

Otázka č. 12

Je Vaše škola dostatečně vybavená pro přípravu dětí na základní vzdělávání?

- a) Ano
- b) Spíše ano
- c) Spíše ne
- d) Ne

Položka	a	b	c	d
Počet odpovědí	4	18	8	2

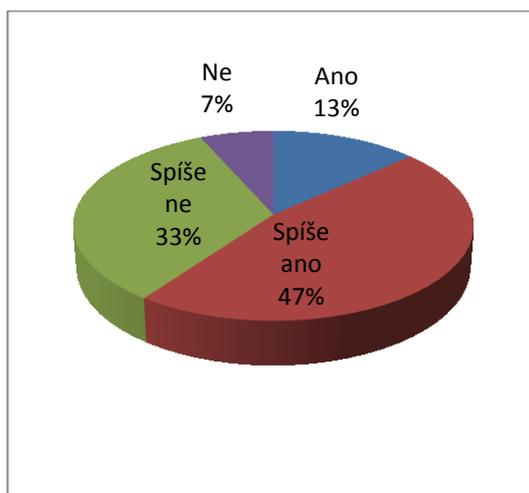
Dalším bodem v hodnocení přípravy na základní vzdělání byly podmínky, které každá mateřská škola zajišťuje pro své klienty. Učitelky ve velké většině souhlasili s tím, že jsou tyto podmínky spíše vyhovující. Zcela o tom ve svých odpovědích bylo přesvědčeno jen 13% učitelek. Svoji odpověď jako spíše zápornou uvedlo 20% učitelek, což signalizuje poměrně velkou míru nespokojenosti a dokonce 7% učitelek je s podmínkami na vstup do základní školy zcela nespokojeno.

Otázka č. 13

Respektují rodiče Vaše doporučení a rady týkající se přípravy na základní vzdělání?

- a) Ano
- b) Spíše ano
- c) Spíše ne
- d) Ne

Položka	a	b	c	d
Počet odpovědí	4	14	10	2

Povinností každé učitelky je informovat rodiče o činnostech a problémech, které se v mateřské škole vyskytují stejně tak je nezbytně nutné poskytovat rodičům i informace týkající se přípravy na základní vzdělání. Mnozí rodiče však tato doporučení nerespektují. Z rodičů dětí z běžných mateřských škol to vůbec nerespektuje až 7%, spíše nerespektuje 33%. Naopak doporučení učitelek spíše respektuje celých 47%, ale jen 13% tato doporučení respektuje zcela, nebo téměř zcela.

Otázka č. 14

Máte osobně možnost spolupracovat s pedagogicko-psychologickými poradnami?

- a) Ano
- b) Ne
- c) Neví, nezajímám se o to

Položka	a	b	c
Počet odpovědí	7	14	9

Velmi častou a účinnou pomocí při výchovných i vzdělávacích potížích je spolupráce s pedagogicko-psychologickými poradnami. Ne každá mateřská škola má však možnost s těmito poradnami úzce spolupracovat a ještě méně to bývá umožněno jednotlivým učitelkám. Některé učitelky se o tuto pomoc ani nezajímají, z dotazovaných je to celých 30%. Většina učitelek s poradnami nemá možnost spolupracovat a jen pouhých 23% s poradnami spolupracuje.

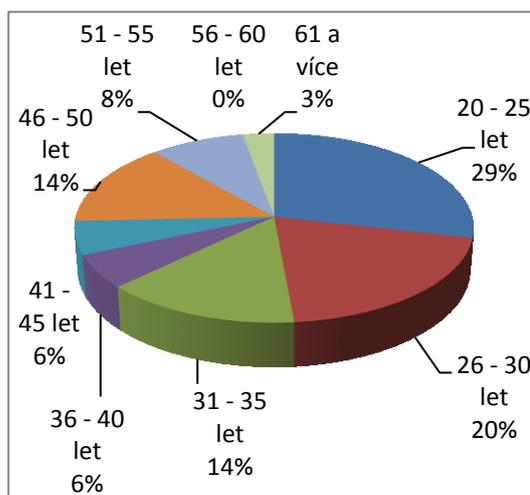
Dotazník vyplňovaný v alternativních mateřských školách učitelkami:

Otázka č. 1

Patříte do věkové kategorie

- a) 20-25let
- b) 26-30let
- c) 31-35let
- d) 36-40let
- e) 41-45let
- f) 46-50let
- g) 51-55let
- h) 56-60let
- i) 61 a více

Položka	a	b	c	d	e	f	g	h	i
Počet odpovědí	10	7	5	2	2	5	3	0	1

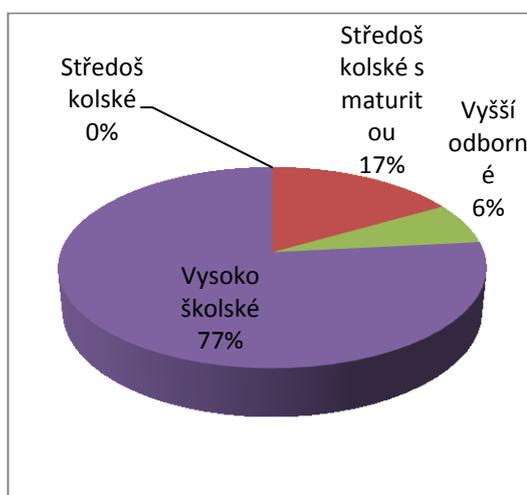
V alternativních mateřských školách pracuje nejvíce učitelek, které právě ukončily nebo ukončují vzdělání tedy nejmladší možná věková kategorie 20 – 25 let. Významnou část tvoří i učitelky ve věku 26 – 30 let. Ostatní učitelky spadají téměř rovnoměrně mezi zbytek věkových kategorií.

Otázka č. 2

Vaše nejvyšší dosažené vzdělání

- a) Středoškolské
- b) Středoškolské s maturitou
- c) Vyšší odborné
- d) Vysokoškolské

Položka	a	b	c	d
Počet odpovědí	0	5	2	23

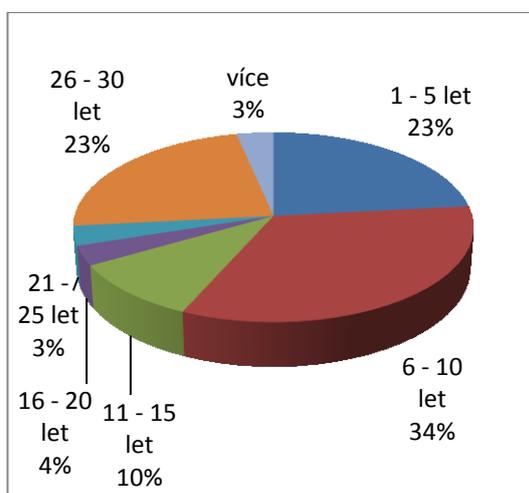
Vzdělání učitelek alternativních mateřských škol je ve většině případů na vyšší úrovni než vzdělání učitelek běžných mateřských škol. Vysokoškolské vzdělání má ukončené 77% všech dotazovaných učitelek, vyšší odborné 6% a středoškolské s maturitou 17%.

Otázka č. 3

Počet let praxe

- a) 1-5
- b) 6-10
- c) 10-15
- d) 16-20
- e) 21-25
- f) 26-30
- g) Více

Položka	a	b	c	d	e	f	g
Počet odpovědí	7	10	3	1	1	7	1

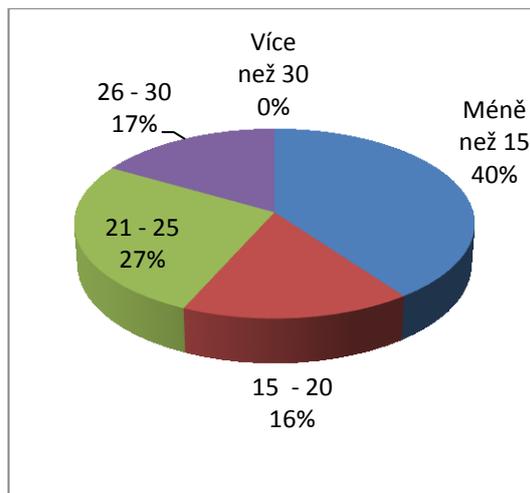
Přestože se nejvíce učitelek alternativních škol pohybuje ve věkové hranici 20 -25 let, nejčastěji označovaná odpověď týkající se délky praxe je 6 – 10 let. Druhou nejčastěji označovanou odpovědí byla však již odpovídající délka praxe, vzhledem k věku respondentů, a to 1 – 6 let. Ostatní výsledky zcela odpovídají věku učitelek vyplňujících tento dotazník.

Otázka č. 4

Současný počet zapsaných dětí ve třídě

- a) Méně než 15
- b) 15-20
- c) 21-25
- d) 25-30
- e) Více než 30

Položka	a	b	c	d	e
Počet odpovědí	12	5	8	5	0

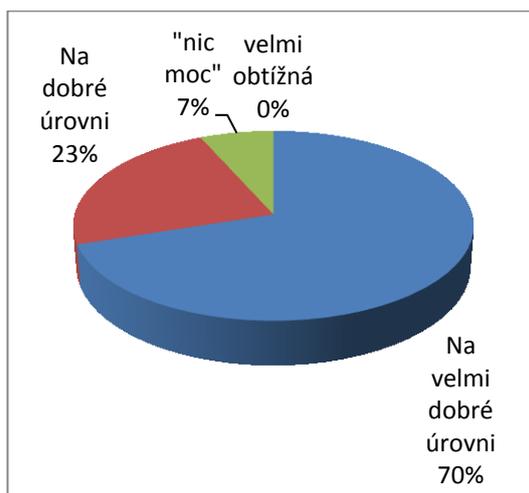
Velkou výhodou alternativních škol jsou již několikrát zmiňované nižší počty dětí ve třídách. Důkazem tohoto tvrzení je odpověď 40% učitelek, které mají ve svých třídách zapsáno méně než 15 dětí na třídách. I počty 15 – 20 dětí na třídě jsou poměrně často značeny, což představuje opět možnosti kvalitnějšího vzdělávání a výchovy. I přesto je však v mnohých alternativních školách zapsáno Více než 20 dětí na třídách. Konkrétně 27% učitelek má ve své třídě zapsáno 21 – 25 dětí a celých 17% dokonce 26 – 30 dětí.

Otázka č. 5

Komunikace s rodiči je podle Vás

- a) Na velmi dobré úrovni
- b) Na dobré úrovni
- c) „nic moc“
- d) Velmi obtížná

Položka	a	b	c	d
Počet odpovědí	21	7	2	0

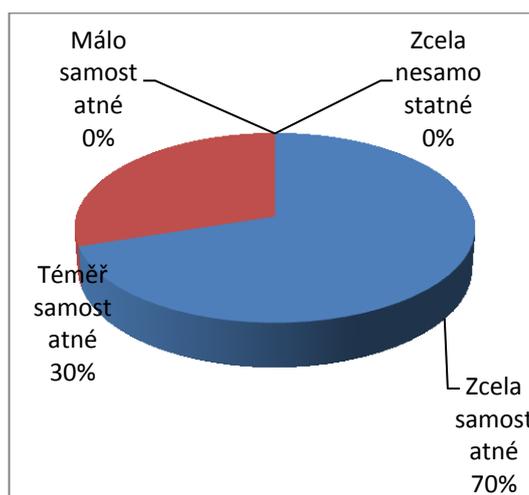
Dalším potvrzením funkčnosti alternativních programů je hodnocení komunikace mezi rodiči a učiteli. Až 77% učitelů má pocit, že je vzájemná komunikace na velmi dobré úrovni, 23% považuje tuto komunikaci na dobré úrovni a jen 7% hodnotí vzájemnou komunikaci jako „nic moc“

Otázka č. 6

Děti odcházející z Vaší mateřské školy bývají, vzhledem k věku většinou

- a) Zcela samostatné
- b) Téměř samostatné
- c) Málo samostatné
- d) Zcela nesamostatné

Položka	a	b	c	d
Počet odpovědí	21	9	0	0

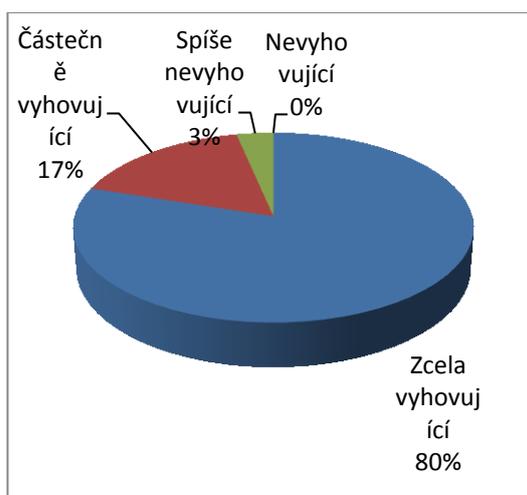
Dalším pozitivem je hodnocení samostatnosti dětí. Žádný z učitelů si nemyslí, že by děti odcházely do základní školy nesamostatné, nebo jen málo samostatné. Velká většina tvrdí, že tyto děti bývají zcela samostatné a jen 30% se domnívá, že děti odcházející do základní školy jsou téměř samostatné.

Otázka č. 7

Denní režim v MŠ (provozní doba, rozvržení činností během dne, odpolední odpočinek, pobyt venku,...) je podle Vás

- a) Zcela vyhovující
- b) Částečně vyhovující
- c) Spíše nevhovující
- d) Zcela nevhovující

Položka	a	b	c	d
Počet odpovědí	24	5	1	0

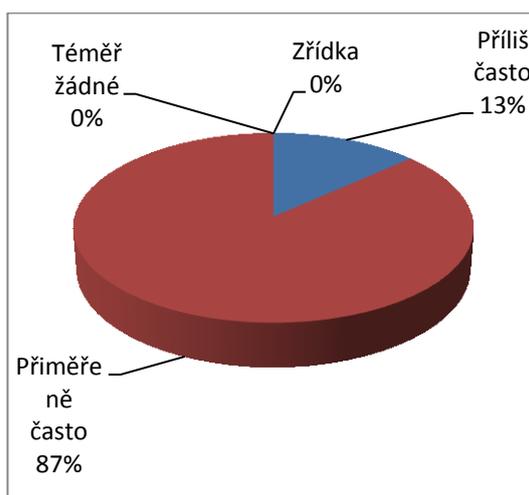
Denní režim je taktéž pro převažující většinu zcela vyhovující. 17% učitelů hodnotí denní režim jako částečně vyhovující a jen 3% učitelů jej hodnotí jako spíše nevhovující.

Otázka č. 8

Akce školy jsou podle Vás

- a) Příliš často
- b) Často
- c) Zřídka
- d) Téměř žádné

Položka	a	b	c	d
Počet odpovědí	4	26	0	0

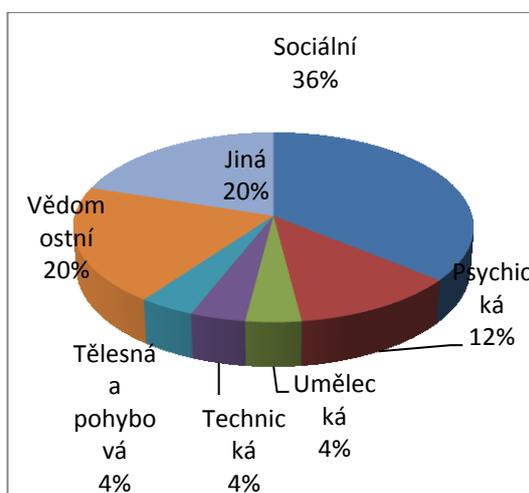
Spokojenost vyjadřují učitelky alternativních škol i s četností školních akcí. Dokonce 87% učitelek je s četností akcí prakticky zcela spokojeno. Pro pouhých 13% je četnost těchto akcí přehnaná.

Otázka č. 9

V jaké oblasti spatřujete u dětí největší nedostatky?

- a) Sociální
- b) Psychická
- c) Umělecká (hudební, výtvarná)
- d) Technická
- e) Tělesná a pohybová
- f) Vědomostní
- g) Jiná

Položka	a	b	c	d	e	f	g
Počet odpovědí	9	3	1	1	1	5	5

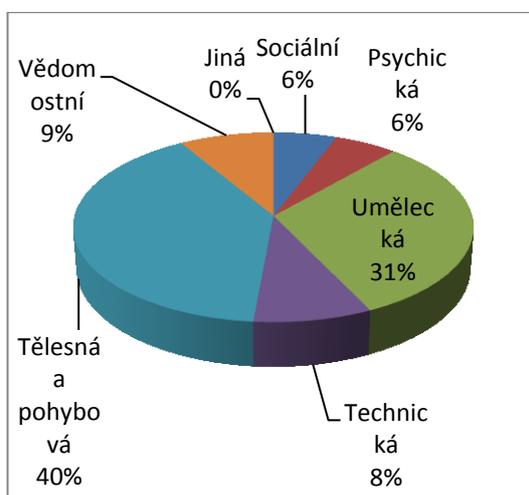
Nedostatky u dětí byly velkým problémem pro značnou část učitelek alternativních škol, které často nezaznačily žádnou odpověď, protože se domnívají, že děti nemají nedostatky, že se jim pouze něco daří více a něco zase méně. Přesto byla nakonec i tato otázka vyhodnotitelná a ukázalo se, že největší problém činí dětem z alternativních škol oblast sociální. Naopak jako nejméně problémové hodnotily učitelky oblasti uměleckou, technickou a tělesnou a pohybovou.

Otázka č. 10

Jaká oblast je naopak u většiny dětí nejvíce rozvinutá

- a) Sociální
- b) Psychická
- c) Umělecká (hudební, výtvarná)
- d) Technická
- e) Tělesná a pohybová
- f) Vědomostní
- g) Jiná

Položka	a	b	c	d	e	f	g
Počet odpovědí	2	2	11	3	14	3	0

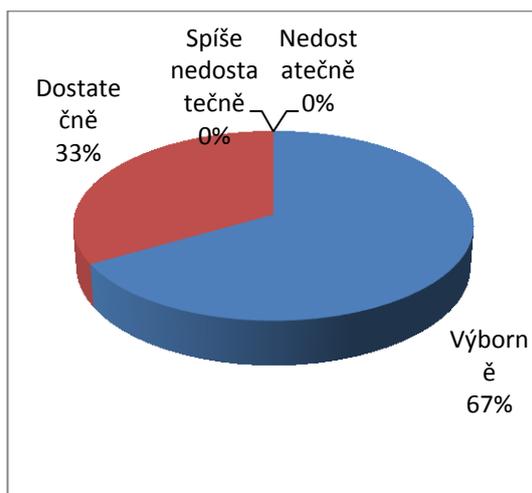
Oproti předcházející otázce byla tato zase příliš mnohokrát označována. Učitelky nevybíraly jednu nejrozvinutější oblast, ale značily hned několik oblastí najednou. Nakonec ale přeci jen stejně jako ve školách běžného typu byla nejčastěji označovanou odpovědí ta, ve které učitelky zvolily nejrozvinutější oblastí tělesnou a pohybovou. Druhou nejrozvinutější oblastí byla umělecká 31%, třetí vědomostní 9%, dále oblast technická 8% a nakonec vyrovnané odpovědi v oblastech psychické a sociální 6%.

Otázka č. 11

Příprava na vstup do základní školy je ve Vaší mateřské škole zajišťována

- e) Výborně
- f) Dostatečně
- g) Spíše nedostatečně
- h) Nedostatečně

Položka	a	b	c	d
Počet odpovědí	20	10	0	0

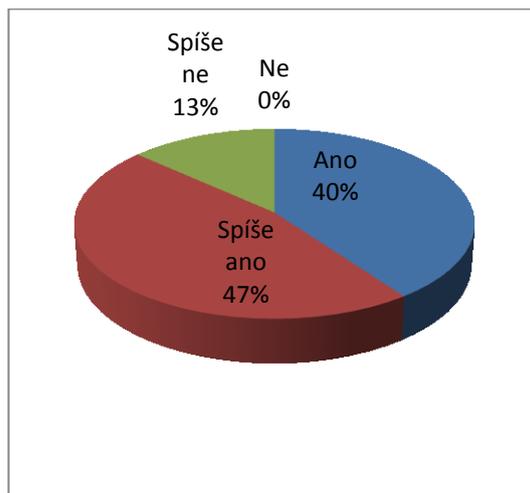
Přípravu na vstup do základní školy hodnotily učitelky opět převážně jako výbornou, a to v 67%. Podle zbývajících 33% učitelek je příprava na základní vzdělávání zajišťována dostatečně.

Otázka č. 12

Je Vaše škola dostatečně vybavená pro přípravu dětí na základní vzdělávání?

- a) Ano
- b) Spíše ano
- c) Spíše ne
- d) Ne

Položka	a	b	c	d
Počet odpovědí	12	14	4	0

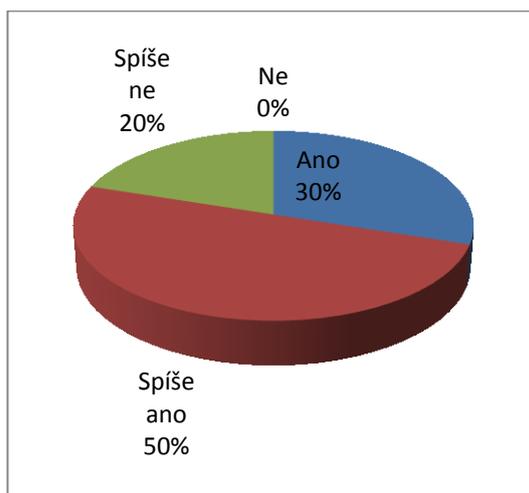
Vybavení pro přípravu dětí na vstup do základní školy není, pravděpodobně z finančních důvodů, zcela dokonalé ani v alternativních školách. 47% učitelek hodnotí, že je spíše dostačující, 13% je hodnotí jako spíše nedostačující a jen 40% si myslí, že je vyhovující.

Otázka č. 13

Respektují rodiče Vaše doporučení a rady týkající se přípravy na základní vzdělání?

- a) Ano
- b) Spíše ano
- c) Spíše ne
- d) Ne

Položka	a	b	c	d
Počet odpovědí	9	15	6	0

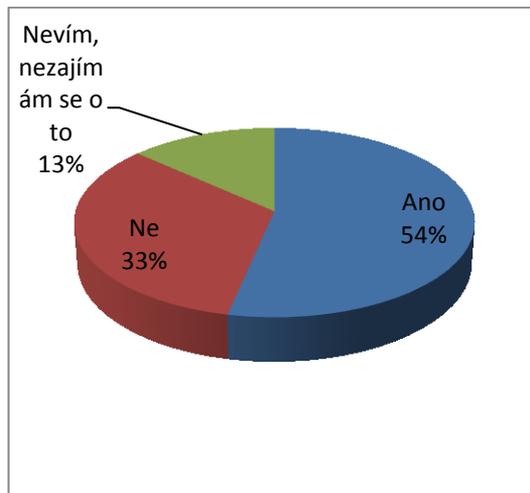
Díky lepší, častější a efektivnější komunikaci je v alternativních školách i snadnější docílit požadovaného výsledku a správného pochopení při vzájemné výměně informací. To dokazuje i respektování doporučení od učitelek rodičům. 30% rodičů respektuje doporučení učitelů, 50% spíše respektuje a je 20% spíše nerespektuje.

Otázka č. 14

Máte osobně možnost spolupracovat s pedagogicko-psychologickými poradnami?

- a) Ano
- b) Ne
- c) Neví, nezajímám se o to

Položka	a	b	c
Počet odpovědí	16	10	4

Spolupráce s pedagogicko-psychologickými poradnami je díky velmi časté integraci handicapovaných dětí opět na lepší úrovni než v mateřských školách běžného typu. Většina učitelek, (54%), s těmito poradnami spolupracuje, 33% nespolupracuje a jen 13% učitelek se o tuto problematiku nezajímá.

4. 4 Analýza výsledků šetření – dotazník pro rodiče

Výzkumné šetření v oblasti rodičů bylo o poznání čtenější, rodiče se zapojovali velice aktivně a s chutí spolupracovali. Dotazníky byly opět směřovány do obou typů škol.

Výsledky dotazníků směřovaných do běžných mateřských škol

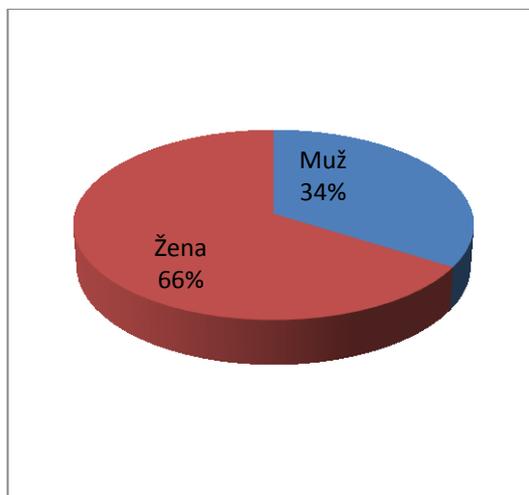
Otázka č. 1

Dotazník vyplňuje

a) Muž

b) Žena

Položka	a	b
Počet odpovědí	17	33

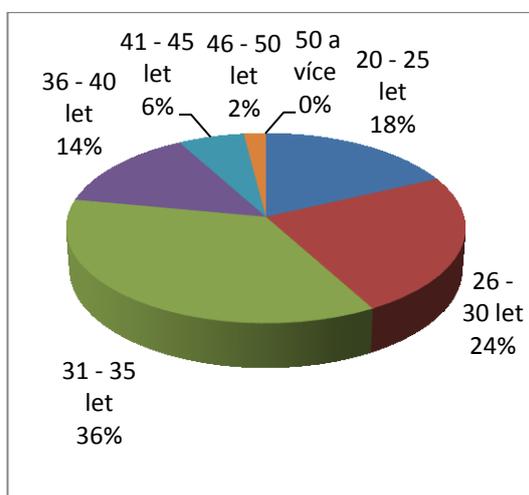
Překvapivým faktem byla vysoká účast rodičů – otců při vyplňování tohoto dotazníku. Dle očekávání se sice zapojilo větší procento žen, ale i tak 34% mužů předčilo očekávání, která se vztahovala k aktuálnímu výzkumu.

Otázka č. 2

Patříte do věkové kategorie

- a) 20-25let
- b) 26-30let
- c) 31-35let
- d) 36-40let
- e) 41-45let
- f) 46-50let
- g) 50 a více

Položka	a	b	c	d	e	f	g
Počet odpovědí	9	12	18	7	3	1	0

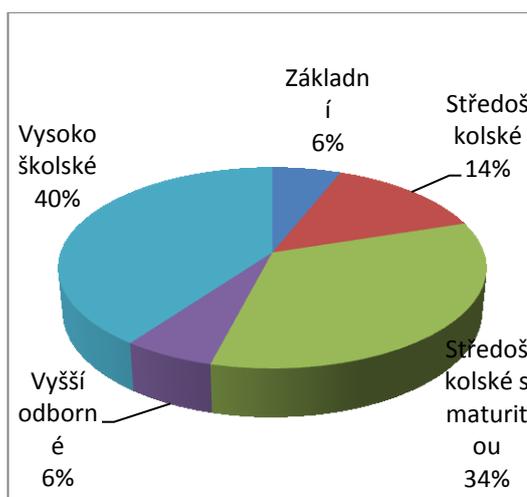
Věková kategorie, která převládala nad ostatními, se pohybuje okolo 36% rodičů dětí z běžných mateřských škol ve věku 31 – 35let. Další významnou věkovou kategorií jsou rodiče ve věku 26 - 30 let (24%), následuje věková kategorie 20 – 25 let, která tvoří 18% celkově dotazovaných rodičů. Ostatních, starších, věkových kategorií postupně s věkem ubývá.

Otázka č. 3

Vaše nejvyšší dosažené vzdělání

- a) Základní
- b) Středoškolské
- c) Středoškolské s maturitou
- d) Vyšší odborné
- e) Vysokoškolské

Položka	a	b	c	d	e
Počet odpovědí	3	17	17	3	20

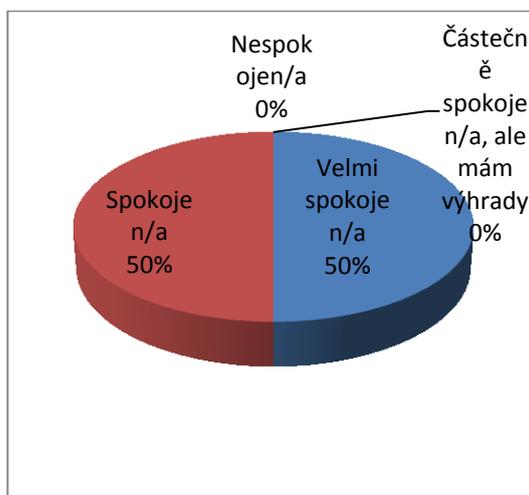
Přestože většina rodičů dětí z běžných mateřských škol je vysokoškolsky vzdělaná (40%), najdou se zde i rodiče s pouze základním (6%), nebo středoškolským (14%) vzděláním. Velkou část představují rodiče s ukončeným středoškolským vzděláním s maturitní zkouškou (34%) a malé procento představují i rodiče s vyšším odborným vzděláním (6%).

Otázka č. 4

S prací učitelek mateřské školy jste

- a) Velmi spokojen/a
- b) Spokojen/a
- c) Částečně spokojen/a, ale mám výhrady
- d) Nespokojen/a

Položka	a	b	c	d
Počet odpovědí	25	25	0	0

Velmi spokojeno s prací učitelek běžných mateřských škol je 50% všech rodičů a zbývajících 50% rodičů je s jejich prací pouze spokojeno. Žádný z rodičů není nespokojen ani pouze částečně spokojen.

Otázka č. 5

Jste průběžně seznámen/a s tím, co se Vaše dítě v mateřské škole učí, jak pracuje, jak se projevuje, v čem se mu daří, nebo s čím má naopak problémy

- a) Ano, jsem výborně informován/a
- b) Co mě zajímá, mohu snadno zjistit
- c) Těžko se dozvídám žádané informace
- d) Ne, nejsem informován/a, ani nemohu zjistit

Položka	a	b	c	d
Počet odpovědí	10	40	0	0

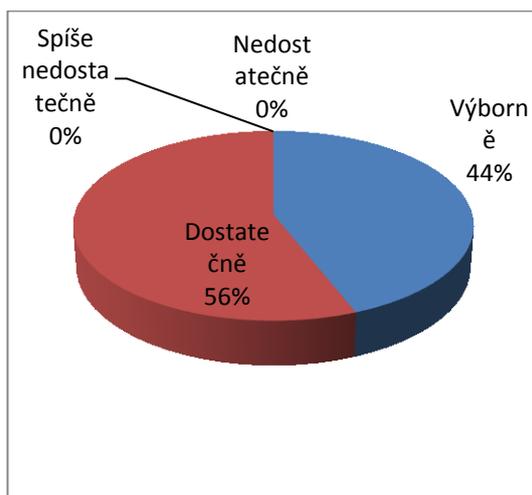
Informovanost rodičů je také velmi dobrá, přestože není umožněna tak častá a intenzivní komunikace jako ve školách alternativních. 20% rodičů je výborně informováno o svých dětech a 80% nemá problém cokoliv dle přání a potřeby zjistit.

Otázka č. 6

Domníváte se, že v mateřské škole je příprava Vašeho dítěte na základní vzdělávání zajišťována

- a) Výborně
- b) Dostatečně
- c) Spíše nedostatečně
- d) Nedostatečně

Položka	a	b	c	d
Počet odpovědí	22	28	0	0

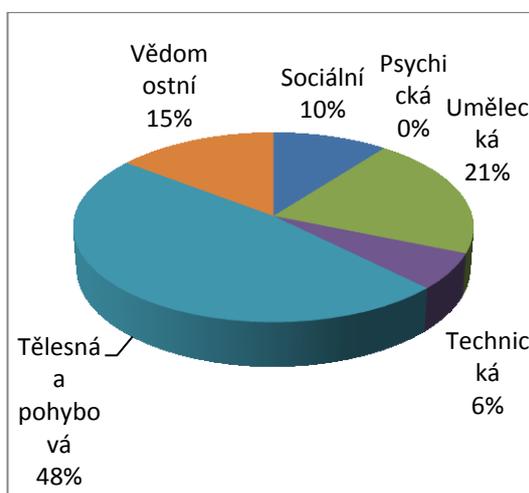
Podle většiny rodičů (56%) je příprava dětí na základní vzdělávání zajišťována dostatečně, dokonce 44% rodičů se domnívá, že je tato příprava výborně zajišťována. Nikdo z rodičů nemá podle dotazníků pocit, že jsou s touto přípravou vážné problémy.

Otázka č. 8

V jaké oblasti Vaše dítě nejvíce vyniká?

- a) Sociální
- b) Psychická
- c) Umělecká (hudební, výtvarné)
- d) Technická
- e) Tělesná a pohybová
- f) Vědomostní
- g) Jiná

Položka	a	b	c	d	e	f	g
Počet odpovědí	5	0	10	3	23	7	2

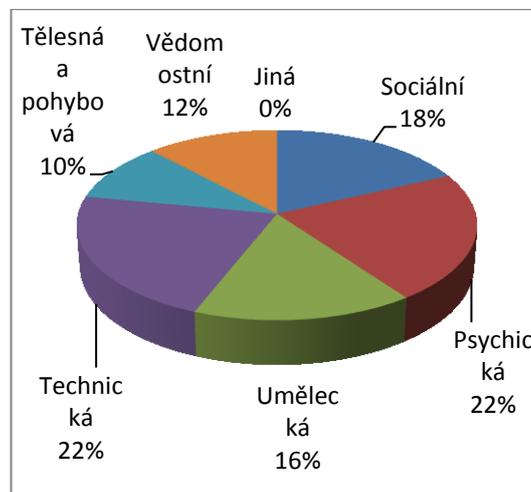
Stejně jako učitelky i rodiče souhlasí s tím, že většina dětí nejvíce vyniká v oblasti tělesné a pohybové. Další významnou oblastí, ve které jsou děti zdatné je oblast umělecká (21%) a také oblast vědomostní (15%), sociální (10%) a technická (6%).

Otázka č. 9

V jaké oblasti spatřujete u svého dítěte největší nedostatky?

- a) Sociální
- b) Psychická
- c) Umělecká (hudební, výtvarné)
- d) Technická
- e) Tělesná a pohybová
- f) Vědomostní
- g) Jiná

Položka	a	b	c	d	e	f	g
Počet odpovědí	9	11	8	11	5	6	0

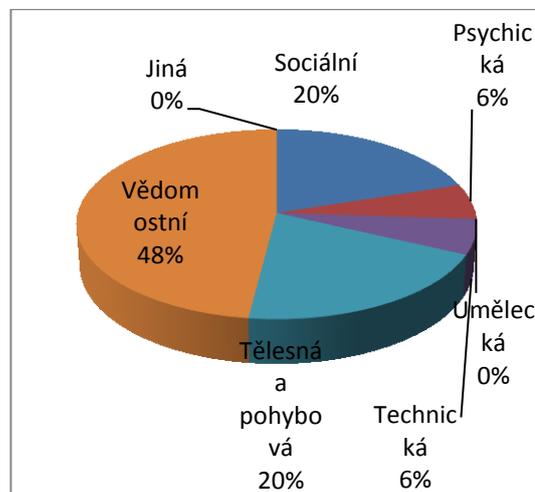
Největší nedostatky si naopak rodiče uvědomují u svých dětí v oblasti psychické a technické (22%), dále v oblasti sociální (18%), o něco méně v oblasti umělecké (16%) a nejméně v oblasti tělesné a pohybové (10%).

Otázka č. 10

Jaká oblast je podle Vás do budoucna pro Vaše dítě nejdůležitější

- a) Sociální
- b) Psychická
- c) Umělecká (hudební, výtvarné)
- d) Technická
- e) Tělesná a pohybová
- f) Vědomostní
- g) Jiná

Položka	a	b	c	d	e	f	g
Počet odpovědí	10	3	0	3	10	24	0

V budoucnosti je pro velkou většinu nejdůležitější rozvíjení v oblasti vědomostní, a to celých 48%, dále v oblastech sociální a tělesné a pohybové (20%) a nejméně v oblasti psychické a technické, pouze 6%. Oblast umělecká nehraje u rodičů předškolních dětí v běžných mateřských školách téměř žádnou roli.

Otázka č. 11

Respektuje Vaše mateřská škola individuální potřeby Vaše i Vašeho dítěte

- a) Ano
- b) Většinou ano
- c) Většinou ne
- d) Ne

Položka	a	b	c	d
Počet odpovědí	25	25	0	0

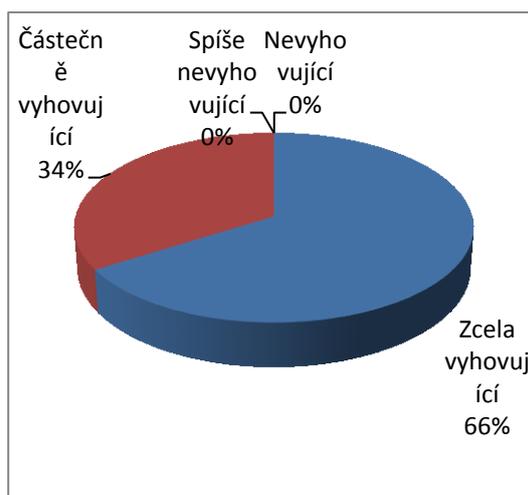
Individuální potřeby dětí i rodičů jsou respektovány podle možností běžných mateřských škol zcela z 50% a většinou též z 50%. Žádný z rodičů nemá výrazný problém s nerespektováním individuality své ani dítěte.

Otázka č. 12

Denní režim v MŠ (provozní doba, rozvržení činností během dne, odpolední odpočinek, pobyt venku,...) je podle Vás

- a) Zcela vyhovující
- b) Částečně vyhovující
- c) Spíše nevhovující
- d) Zcela nevhovující

Položka	a	b	c	d
Počet odpovědí	33	17	0	0

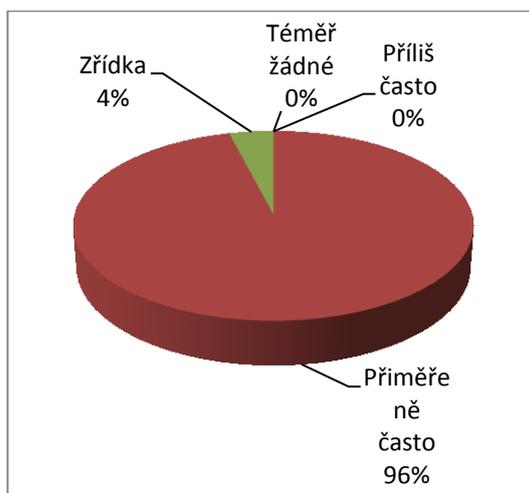
Denní režim je převážně zcela vyhovující 66%, jen 34% rodičů má k režimu určité výhrady. Opět se ale podle žádného z rodičů denní režim zcela neodlišuje od jeho představ.

Otázka č. 13

Akce školy jsou podle Vás

- a) Příliš často
- b) Často
- c) Zřídka
- d) Téměř žádné

Položka	a	b	c	d
Počet odpovědí	0	48	2	0

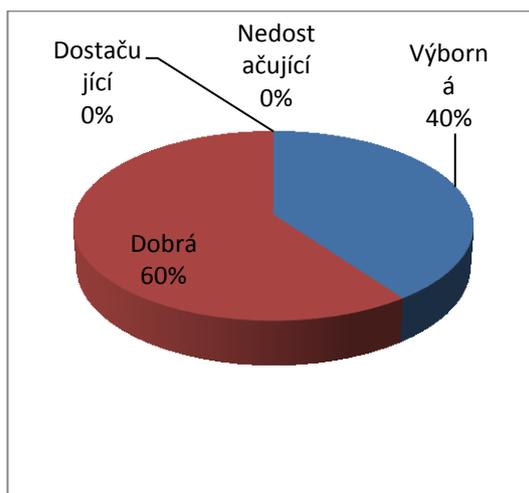
Četnost školních akcí je taktéž prakticky vyhovující pro téměř všechny rodiče. 96% rodičů je se současnou četností akcí zcela spokojena, pouhá 4% rodičů by přivítala častější školní akce.

Otázka č. 14

Úroveň školních akcí je

- a) Výborná
- b) Dobrá
- c) Dostačující
- d) Nedostačující

Položka	a	b	c	d
Počet odpovědí	20	30	0	0

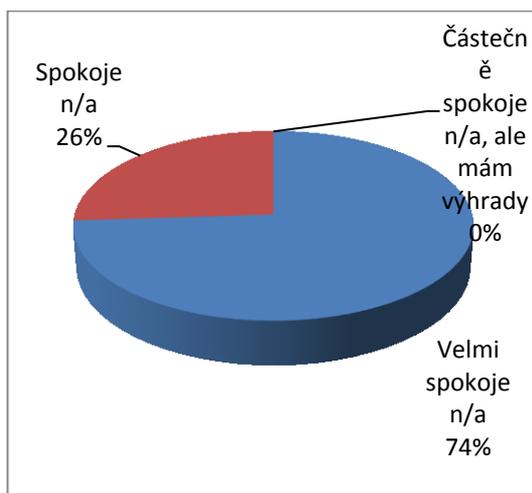
S úrovní školních akcí jsou rodiče převážně spokojeni. 60% rodičů označilo úroveň školních akcí jako dobrou, ostatní (40%) rodičů shledává tuto úroveň dokonce jako výbornou.

Otázka č. 15

Jak jste spokojen/a s chováním a prací nepedagogických pracovníků

- a) Velmi spokojen/a
- b) Spokojen/a
- c) Částečně spokojen/a, ale mám výhrady
- d) Nespokojen/a

Položka	a	b	c	d
Počet odpovědí	37	13	0	0

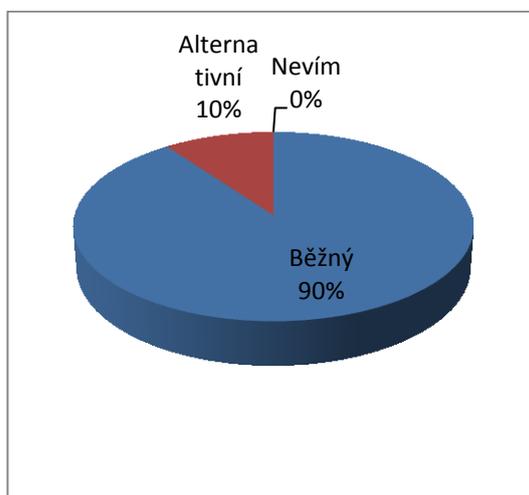
Chování a práce nepedagogických pracovníků nikterak neobtěžuje ani nevyvolává konflikty u žádného z rodičů dětí běžných mateřských škol. Nejvíce rodičů je s jejich prací a chováním dokonce velmi spokojena, jen 24% je pouze spokojeno.

Otázka č. 16

Jaký druh základního vzdělávání volíte pro své dítě

- a) Běžný
- b) Alternativní
- c) Nevím

Položka	a	b	c
Počet odpovědí	45	5	0

Velká většina rodičů dětí navštěvujících běžnou mateřskou školu volí pro tyto děti běžný způsob základního vzdělávání. Jen 10% by raději pokračovalo ve výchově dětí v některém z alternativních směrů.

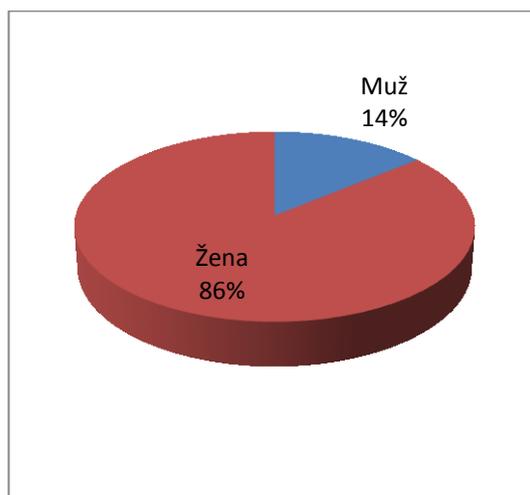
Výsledky dotazníků směřovaných do alternativních mateřských škol

Otázka č. 1

Dotazník vyplňuje

- a) Muž
- b) Žena

Položka	a	b
Počet odpovědí	7	43

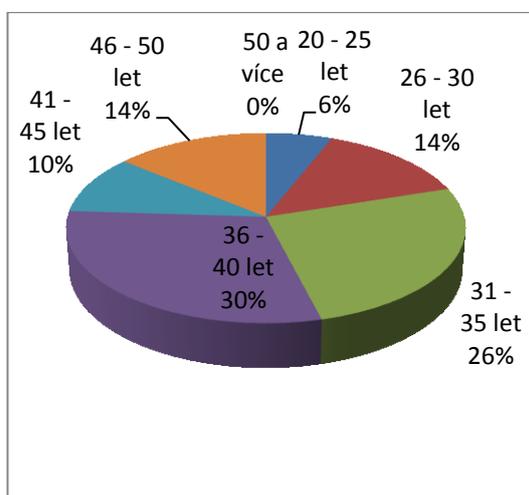
V alternativních mateřských školách se zapojilo do vyplňování dotazníků podstatně méně mužů, jen 14%. Zbývajících 86% respondentů zde tvořily výhradně ženy.

Otázka č. 2

Patříte do věkové kategorie

- a) 20-25let
- b) 26-30let
- c) 31-35let
- d) 36-40let
- e) 41-45let
- f) 46-50let
- g) 50 a více

Položka	a	b	c	d	e	f	g
Počet odpovědí	3	7	13	15	5	7	0

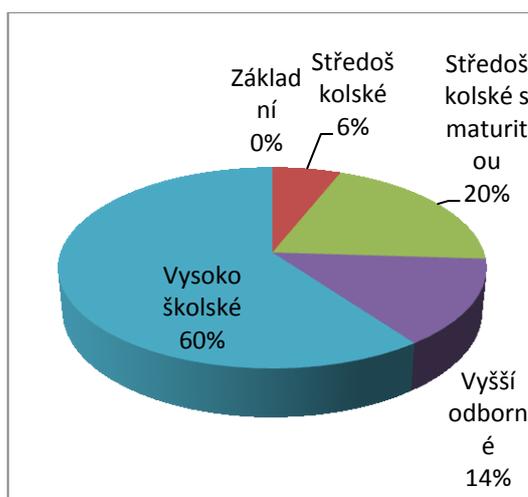
Věková hranice rodičů dětí je zde nepatrně vyšší než u dětí z běžných mateřských škol. Nejčetnější skupinu tvoří rodiče ve věku 36 – 40 let (30%). Významnou měrou se na celkové populaci rodičů dětí z alternativních mateřských škol podílí i rodiče ve věku 31 – 35 let (26%). Rodiče ve věku 46 – 50 let tvoří taktéž významné procento všech respondentů (14%).

Otázka č. 3

Vaše nejvyšší dosažené vzdělání

- a) Základní
- b) Středoškolské
- c) Středoškolské s maturitou
- d) Vyšší odborné
- e) Vysokoškolské

Položka	a	b	c	d	e
Počet odpovědí	0	3	10	7	30

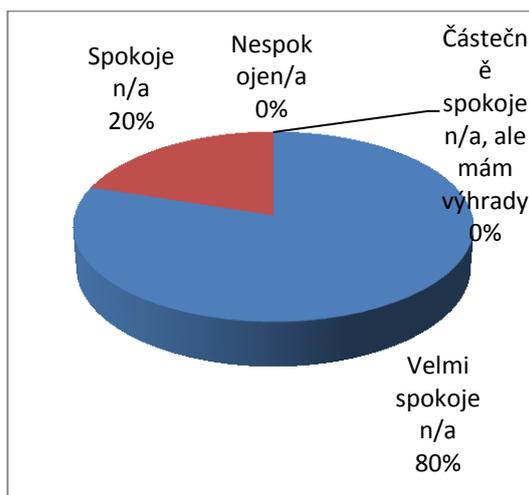
Vzdělání rodičů stejně jako učitelů alternativních škol je opět na vyšší úrovni. Nejvíce rodičů (60%) je vzděláno vysokoškolsky, 14% rodičů má vyšší odborné vzdělání, 20% středoškolské s maturitou a jen 6% pouze středoškolské. Pouze základní vzdělání nemá žádný z respondentů.

Otázka č. 4

S prací učitelek mateřské školy jste

- a) Velmi spokojen/a
- b) Spokojen/a
- c) Částečně spokojen/a, ale mám výhrady
- d) Nespokojen/a

Položka	a	b	c	d
Počet odpovědí	40	10	0	0

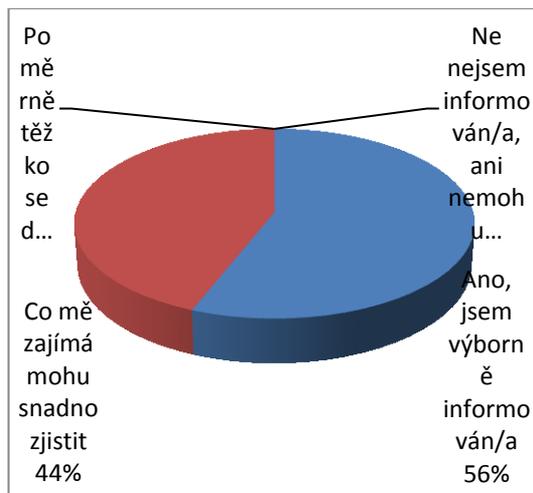
Spokojenost s prací učitelů je v alternativních školách opět velmi dobrá. 80% rodičů je s jejich prací velmi spokojena, 20% pouze spokojena. Nikdo z rodičů nemá vážné problémy s jejich prací.

Otázka č. 5

Jste průběžně seznámen/a s tím, co se Vaše dítě v mateřské škole učí, jak pracuje, jak se projevuje, v čem se mu daří, nebo s čím má naopak problémy

- a) Ano, jsem výborně informován/a
- b) Co mě zajímá, mohu snadno zjistit
- c) Těžko se dozvídám žádané informace
- d) Ne, nejsem informován/a, ani nemohu zjistit

Položka	a	b	c	d
Počet odpovědí	28	22	0	0

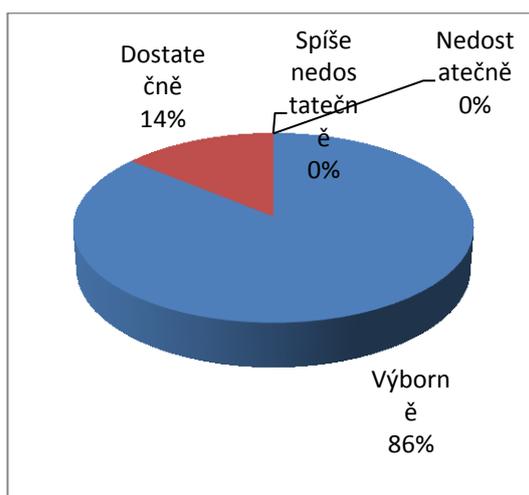
Informovanost rodičů oproti běžným mateřským školám je na lepší úrovni, což je opět známkou intenzivnější a kvalitnější komunikace mezi rodinou a školou. 56% rodičů je o všem výborně informována a zbývajících 44% má možnost bez problémů zjistit vše, co je zajímavá.

Otázka č. 6

Domníváte se, že v mateřské škole je příprava Vašeho dítěte na základní vzdělávání zajišťována

- a) Výborně
- b) Dostatečně
- c) Spíše nedostatečně
- d) Nedostatečně

Položka	a	b	c	d
Počet odpovědí	43	7	0	0

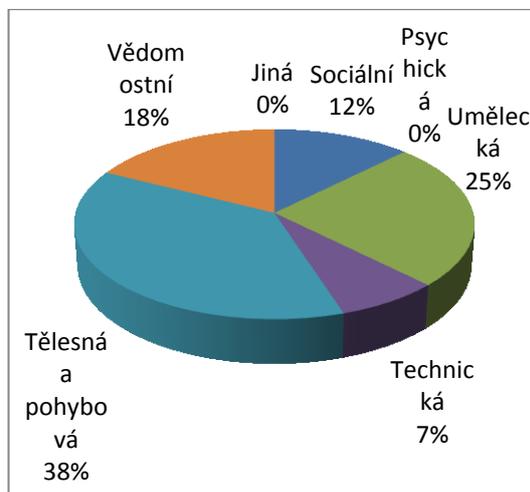
Příprava na základní vzdělání je podle rodičů dětí z alternativních mateřských škol opět na lepší úrovni, než podle rodičů dětí z běžných mateřských škol. 86% rodičů shledává tuto přípravu výbornou a pouhých 14% jako dostatečnou. Další dvě – horší možnosti jsou zcela vynechány.

Otázka č. 8

V jaké oblasti Vaše dítě nejvíce vyniká?

- a) Sociální
- b) Psychická
- c) Umělecká (hudební, výtvarné)
- d) Technická
- e) Tělesná a pohybová
- f) Vědomostní
- g) Jiná

Položka	a	b	c	d	e	f	g
Počet odpovědí	5	0	10	3	15	7	0

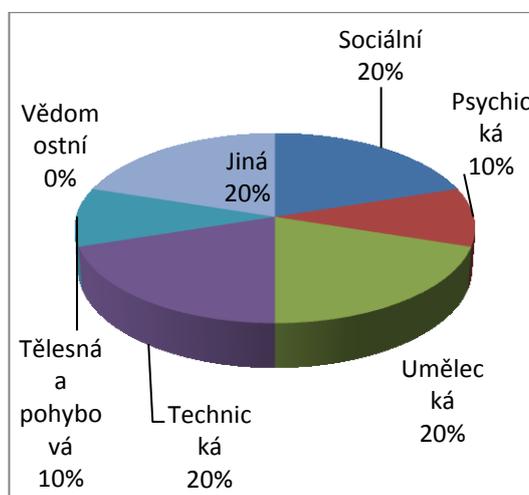
Oblast, v níž podle rodičů dětí alternativních mateřských škol nejvíce dětí vyniká, je zcela shodná i s výsledky ostatních dotazníků, tedy že nejvíce dětí vyniká v oblasti tělesné a pohybové (38%). Druhou nejrozvinutější oblastí je opět oblast umělecká (25%), třetí potom vědomostní (18%), čtvrtou sociální (12%) a poslední, pátou, technická (7%).

Otázka č. 9

V jaké oblasti spatřujete u svého dítěte největší nedostatky?

- a) Sociální
- b) Psychická
- c) Umělecká (hudební, výtvarné)
- d) Technická
- e) Tělesná a pohybová
- f) Vědomostní
- g) Jiná

Položka	a	b	c	d	e	f	g
Počet odpovědí	10	5	10	10	5	0	10

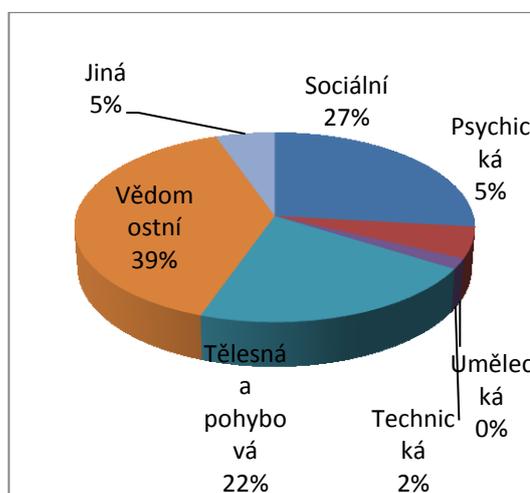
Oproti tomu nejméně rozvinuté oblasti hodnotí tito rodiče odlišně od rodičů dětí z běžných mateřských škol. Jako nejméně rozvinuté oblasti jsou nejčastěji označovány oblast sociální, umělecká a technická a jiné (20%). Dalšími nejméně rozšířenými oblastmi jsou psychická a tělesná a pohybová (10%).

Otázka č. 10

Jaká oblast je podle Vás do budoucna pro Vaše dítě nejdůležitější

- a) Sociální
- b) Psychická
- c) Umělecká (hudební, výtvarné)
- d) Technická
- e) Tělesná a pohybová
- f) Vědomostní
- g) Jiná

Položka	a	b	c	d	e	f	g
Počet odpovědí	15	3	0	1	12	22	3

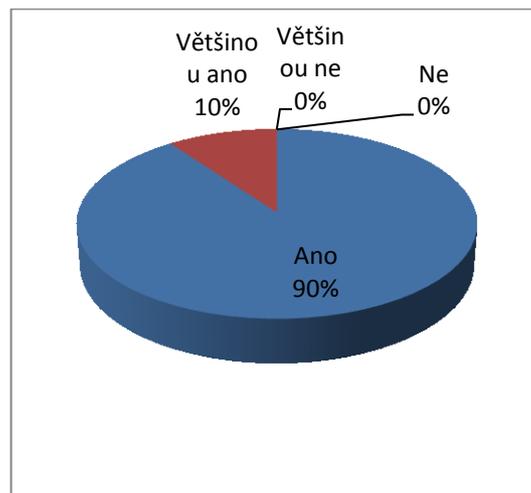
Jako nejdůležitější schopnosti do budoucna pro své děti označili rodiče oblast vědomostní (39%), sociální (27%), tělesnou a pohybovou (22%), psychickou a jinou (5%) a technickou (2%).

Otázka č. 11

Respektuje Vaše mateřská škola individuální potřeby Vaše i Vašeho dítěte

- a) Ano
- b) Většinou ano
- c) Většinou ne
- d) Ne

Položka	a	b	c	d
Počet odpovědí	45	5	0	0

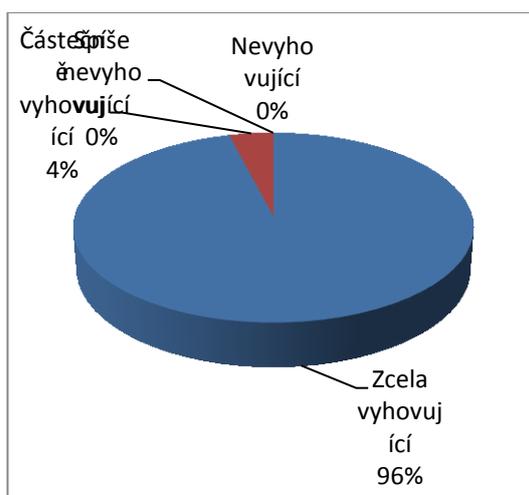
Díky jednomu z hlavních pilířů alternativní pedagogiky, respektování individuality, nebyly výsledky této otázky nijak překvapivé. 90% rodičů souhlasí s tím, že mateřská škola respektuje individuální potřeby jejich i dětí. 10% označilo jako vhodnější odpověď, že tyto potřeby škola respektuje pouze většinou.

Otázka č. 12

Denní režim v MŠ (provozní doba, rozvržení činností během dne, odpolední odpočinek, pobyt venku,...) je podle Vás

- a) Zcela vyhovující
- b) Částečně vyhovující
- c) Spíše nevhovující
- d) Zcela nevhovující

Položka	a	b	c	d
Počet odpovědí	48	2	0	0

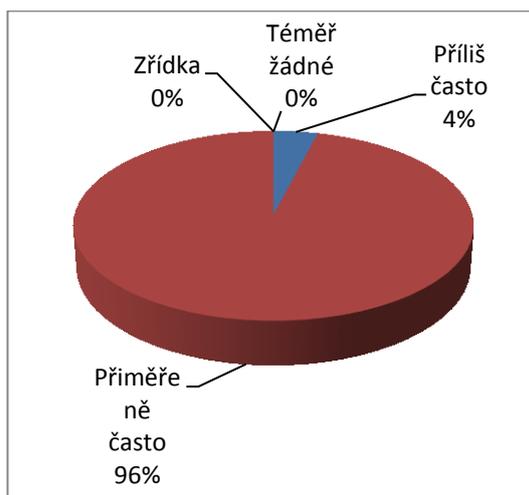
Denní režim v alternativních mateřských školách je zcela vyhovující pro 96% rodičů, tedy téměř pro všechny. Jen 4% rodičů by pravděpodobně uvítaly nějakou změnu.

Otázka č. 13

Akce školy jsou podle Vás

- a) Příliš často
- b) Často
- c) Zřídka
- d) Téměř žádné

Položka	a	b	c	d
Počet odpovědí	2	48	0	0

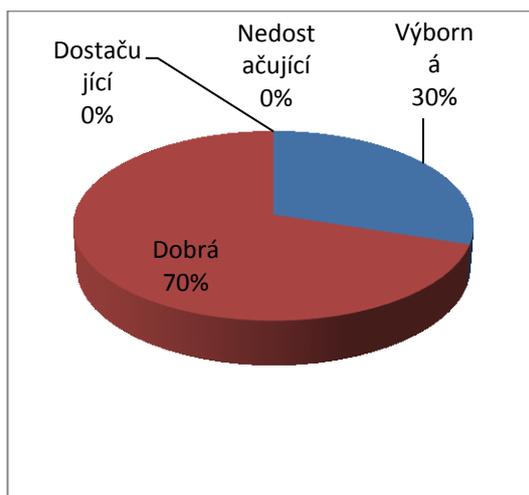
Spolupráce s rodinou mimo jiné prostřednictvím školních akcí se v alternativních mateřských školách daří velmi dobře, neboť četnost školních akcí je podle rodičů zcela přiměřená (96%). Pouze podle 4% rodičů je četnost školních akcí přehnaná.

Otázka č. 14

Úroveň školních akcí je

- a) Výborná
- b) Dobrá
- c) Dostačující
- d) Nedostačující

Položka	a	b	c	d
Počet odpovědí	15	35	0	0

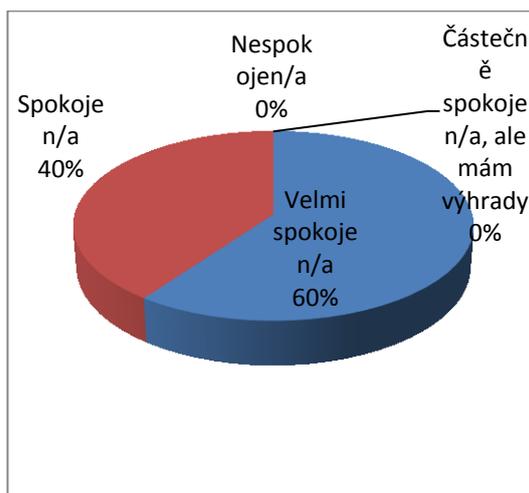
Vzhledem k vysoké četnosti školních akcí není vždy možné zajistit dokonalou úroveň těchto akcí. Podle rodičů se to daří jen asi ve 30% akcí. Úroveň školních akcí podle ostatních rodičů je však označován jako dobrá (70%).

Otázka č. 15

Jak jste spokojen/a s chováním a prací nepedagogických pracovníků

- e) Velmi spokojen/a
- f) Spokojen/a
- g) Částečně spokojen/a, ale mám výhrady
- h) Nespokojen/a

Položka	a	b	c	d
Počet odpovědí	30	20	0	0

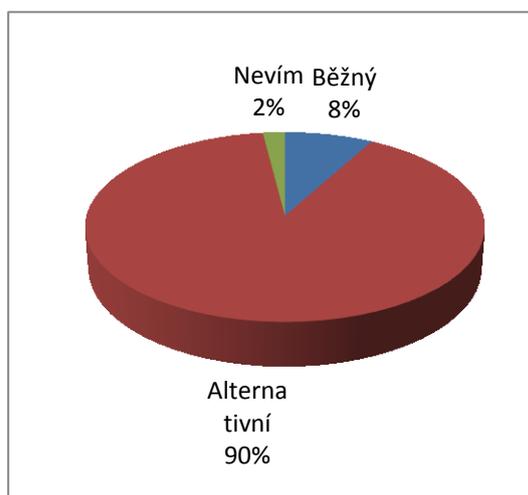
Chování a práce nepedagogických pracovníků je podle rodičů na horší úrovni než v mateřských školách běžného typu. Převažuje však stále velká spokojenost rodičů (60%) a ostatní rodiče označily, že jsou pouze spokojeni (40%).

Otázka č. 16

Jaký druh základního vzdělávání volíte pro své dítě

- a) Běžný
- b) Alternativní
- c) Nevím

Položka	a	b	c
Počet odpovědí	4	45	1

Volba základního vzdělání pro děti z alternativních mateřských není překvapivá. Většina rodičů samozřejmě volí alternativní základní vzdělání (90%). Pouze 8% rodičů by byla raději, kdyby jejich dítě navštěvovalo běžnou mateřskou školu, a 2% rodičů ještě nemají ve výběru základní školy jasno, (jedná se o dítě s odkladem školní docházky, proto mají rodiče ještě možnost se rozhodnout).

4. 5 Závěrečné shrnutí

Při vyhodnocování odpovědí nastaly zpočátku obtíže u otázek, u nichž respondenti zaznačili více odpovědí jako správných. Později se však ukázalo, že právě díky tomu bylo zpracování práce zajímavější a přineslo tedy i více výsledků.

Největší problém činily rodičům i pedagogům otázky směřované k dětem a jejich schopnostem. Bylo velice překvapivé, že rodiče z běžných mateřských škol přesně věděli, která schopnost u jejich dítěte je nejméně rozvinutá, zatímco rodiče dětí z alternativních škol nechávali velmi často tuto otázku nevyplněnou. Stejným způsobem byla tato otázka odmítána i u pedagogů alternativních škol.

Další problémovou otázkou byla ta, která se týkala samostatnosti dětí vzhledem k věku. Protože byl tento dotazník zaměřen na děti připravující se na vstup do základní školy, nepokládala jsem za nutné tuto skutečnost v každé otázce neustále uvádět. Mnoho pedagogů, pro které byla tato otázka určena, vypisovalo do dotazníku jednotlivé věkové kategorie a k nim stupně samostatnosti dítěte. Nakonec však bylo možné i z těchto odpovědí vypracovat určitý závěr.

Zpracování praktické práce bylo pro tuto problematiku velice přínosné. Očekávané odpovědi se ve většině případů potvrdily a jejich ověřením byla prokázána pravdivost literatury. Odpovědi, které se neshodovaly s prameny a literaturou se týkaly především počtů dětí na třídách, což je však dáno současnými vysokými počty dětí v České republice a je možné očekávat, že se za čas vrátí zpět na doporučovanou hranici.

Závěr

Na závěr práce je třeba uvést, že přestože se alternativní pedagogika jeví jako zcela vyhraněný směr, nemusí tak vždy fungovat. V současné době se často stává, že školy, které nejsou schopny zcela přizpůsobit výchovu a vzdělávání určitému alternativnímu směru, přejímají alespoň některé prvky nebo zásady, se kterými pak pracují. Dnes je už jen velmi málo běžných škol, které by odmítali jakékoli alternativní prvky nebo alespoň jejich část.

Na druhou stranu existují i školy, které se prezentují jako alternativní, uvádí svoji ideologii na stejnou úroveň jako ryze alternativní školy, ale z části přejímají i principy výchovy z běžných mateřských škol.

Vzhledem k velkým rozdílům mezi lidmi je jisté, že se žádný alternativní ani běžný styl nemůže hodit ke každému člověku, proto je třeba se nejdříve s danou ideologií důkladně seznámit a teprve potom případně nastoupit na nabízenou cestu.

Je pravděpodobné, že žádný směr se zcela nezavděčí ani všem svým příznivcům, ale že si z něj každý vybere to, s čím souhlasí a podle čeho se řídí.

Může se však stát, že se pedagog či rodič s výběrem alternativní školy netrefí, využití ideologie v praxi mu nebude vyhovovat a nebude tak schopen kvalitně s programem pracovat. V takovém případě je lépe daný směr opustit, ať už se jedná o běžný vzdělávací systém, nebo o některou z alternativ, a pokusit se raději najít jiný, vyhovující způsob výchovy. Také se připouští možnost, že rodiče i učitelé budou s výběrem školy spokojeni, ale pro dítě bude toto prostředí nepřírozené, možná až nepříjemné. V tomto případě je také doporučeno uvažovat o změně, i když to pro rodiče, kteří k určitému směru svým životním stylem přistupují, nebývá zpravidla jednoduché.

Cílem této práce bylo také zamyslet se nad případným propojením některých prvků z běžných škol a některých prvků ze škol alternativních a nad jejich komplexním využitím ve vzdělávacích procesech.

Přínosem pro všeobecnou pedagogiku by jistě bylo snižování počtu dětí na třídách tak, jako je tomu u alternativní pedagogiky. Bohužel tato možnost není snadno ovlivnitelná a je proto téměř bezpředmětné s touto myšlenkou nadále pracovat.

Dalšími přínosy z alternativních směrů by beze sporu bylo zlepšení kvality komunikace mezi rodinou a školou a zvýšení jejich vzájemné spolupráce.

Také integrace handicapovaných by jistě byla do běžných škol vítána, ovšem tato výhoda je podmíněna vzdělávání pedagogických pracovníků, což opět není zcela umožněno.

Z běžných škol by bylo vhodné se naučit nějakému řádu a systému, který ve světě panuje a který nás obklopuje. Do tohoto řádu lze samozřejmě zařadit i přijímání autorit. Mnozí příznivci alternativní pedagogiky by s tímto tvrzením nesouhlasili, ale je pro něj poměrně dobré vysvětlení. Protože člověk je součástí společnosti, která má svůj smysl a řád a je něčím vedena, je třeba, aby se i člověk tohoto procesu účastnil, nechal se vést a sám vedl ostatní. Toto přijímání autority samozřejmě není míněno direktivně a striktně, ale v běžném životě se jí všichni, ať už jsme vyznavateli jakéhokoliv směru, musíme podřídit a podřizujeme.

Stejně tak je třeba se podřídit jistým pravidlům společného soužití. Jak už bylo zmíněno, jsme součástí společnosti už od počátku života a je tedy nezbytně nutné se ve společnosti chovat určitým způsobem a to tak, abychom přinejmenším neohrožovali, nebo neomezovali ostatní členy společnosti.

Přestože se tyto dva směry od sebe zdánlivě velmi odlišují, jejich jádro a cíl práce je stejný: vychovat silného, zdravého jedince, který bude žít ve společenství ostatních lidí v harmonii a souznění, bude se snažit být pro společnost užitečný a bude se zároveň umět postavit světu se všemi jeho nástrahami.

Seznam použitých pramenů a literatury

ANDERSONOVÁ, J.; FISCHGRUNDOVÁ, S.; LOBASCHEROVÁ, M. *Dobry start do školy*. Praha: Portál, 1993. ISBN 80-85282-66-6.

BEDNÁŘOVÁ, J.; ŠMARDOVÁ, V. *Školní zralost*. Brno: Computer Press, 2010. ISBN 978-80-251-2569-4

BRIELEY, J. *7 prvních let života rozhoduje*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-484-2

BUDÍKOVÁ, J.; KRUŠINOVÁ, P.; KUNCOVÁ, P. *Je vaše dítě připraveno do první třídy?* Brno: Computer press, 2004. ISBN 80-722-6637-3

BŮŽEK, A; MICHALÍK, J. *Informatorium (nejen) o právech dítěte*. Olomouc: UP Olomouc, 2000. ISBN 80-244-0054-5.

DOSTÁL, M. A.; OPRAVILOVÁ, E. *Úvod do předškolní pedagogiky*. Praha: SPN, 1985.

EYER, L.; EYER, R. *Jak naučit děti hodnotám*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-360-9

GARDOŠOVÁ, J., DUJKOVÁ, L. *Začít spolu*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-815-5.

HAVLÍNOVÁ, M. aj. *Zdravá mateřská škola*. Praha: Portál, 1995. ISBN 80-7178-048-0.

HOLOUŠOVÁ, D.; KROBOTOVÁ, M. *Diplomové a závěrečné práce*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2002. ISBN 80-2441237-3

KOLLÁRIKOVÁ, Z.; PUPALA, B. *Předškolní a primární pedagogika*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-585-7.

KOMENSKÝ, J. A. *Informatorium školy mateřské*. Praha: Academia, 2007. ISBN 978-80-200-1451-1

KROWATSCHEK, D.; DOMSCH, H. *Do školy beze strachu*. Brno: Computer press, 2007. ISBN 978-80-251-1767-5

MATĚJČEK, Z. *Co, kdy a jak ve výchově dětí*. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-320-X

MATĚJČEK, Z.; DYTRICH, Z. *Jak a proč nás trápí děti*. Praha: Grada, 1997. ISBN 80-7169-587-4

- MATĚJČEK, Z. *Prvních 6 let ve vývoji a výchově dítěte*. Praha: Grada, 2005. ISBN 80-247-0870-1
- MATĚJČEK, Z.; POKORNÁ, M. *Radosti a strasti*. Jinočany: H+H, 1998. ISBN 80-86022-21-8
- MATĚJČEK, Z.; DYTRICH, Z. *Jak a proč nás trápí děti*. Praha: Grada, 1997.
- MATOUŠEK, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. Praha: Sociologické nakladatelství, 1997. ISBN 80-85850-24-9.
- PASCH, M. aj. *Od vzdělávacího programu k vyučovací hodině*. Praha: Portál, 1998. ISBN 80-7178-127-4.
- PLZÁK, M. *Gordické uzly*. Praha: Mladá fronta, 1986. ISBN
- POL, M. *Waldorfské školy: izolovaná alternativa, nebo zajímavý podnět pro jiné školy?* Brno: Masarykova univerzita v Brně, 1996. ISBN 80-210-1097-5
- PRŮCHA, J. *Alternativní školy a inovace ve vzdělávání*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-977-1.
- PRŮCHA, J. *Moderní pedagogika*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-631-4
- PRŮCHA, J.; WALTEROVÁ, E.; MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 1995. ISBN 80-7178-029-4
- Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání (2004)*
- RÝDL, K. *Principy a pojmy pedagogiky Marie Montessori*, Praha: Public History Praha, 1999. ISBN 80-902193-7-3
- SINGULE, F. a kol. *Americká pragmatická pedagogika*, Praha: SPN, 1990. ISBN 80-04-20715-4
- SVOBODOVÁ, J.; JŮVA, V. *Alternativní školy*. Brno: Paido, 1996. ISBN 880-85931-19-2

ŠMELOVÁ, E. *Ohlédnutí do historie předškolní výchovy*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008. ISBN 978-80-244-2238-1

ŠRÁMKOVÁ, M. *Rukověť rodiče malého školáka*. Praha: Albatros, 2005. ISBN 80-00-01491-2

Národní program rozvoje vzdělávání v České republice (tzv. Bílá kniha). Praha: Tauris, 2001. ISBN 80-211-0372-8

<http://www.msmt.cz/> 6. 6. 2010 – 15. 3. 2011

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Jana Lazarová
Katedra:	Katedra primární pedagogiky
Vedoucí práce:	Mgr. Jitka Petrová Ph.D.
Rok obhajoby:	2011

Název práce:	Přípravenost na vstup do základní školy v podmínkách běžné a alternativní mateřské školy
Název v angličtině:	Readiness to enter primary school in terms of current and alternative kindergarten
Anotace práce:	<p>Práce se zabývá srovnáním běžných a alternativních mateřských škol. Tyto druhy škol jsou srovnávány v oblasti připravenosti dětí na základní vzdělání, podmínek předškolního vzdělávání a jednotlivých složek školní zralosti.</p> <p>Práce je členěna do dvou částí. V první části je uveden teoretický popis dané problematiky, jednotlivý druhů alternativních škol, složek školní zralosti a teoretické srovnání obou pedagogických přístupů (běžného a alternativního).</p> <p>Druhá část se zabývá výzkumem, který je směřován jak do škol běžných, tak i do škol alternativních a to rodičům i</p>

	pedagogům. Na závěr je uvedeno vyhodnocení výsledků a jejich stručný popis.
Klíčová slova:	<p>Alternativní mateřská škola</p> <p>Mateřská škola</p> <p>Dítě předškolního věku</p> <p>Pedagogika</p>
Anotace v angličtině:	<p>The work deals with comparison of conventional and alternative nursery schools. These types of schools are compared in preparedness of children to basic education, preschool education and conditions of the individual components of school maturity.</p> <p>The work is divided into two parts. The first section provides a theoretical description of the issue, the individual types of alternative schools, school folders maturity and theoretical comparison of the two teaching approaches (current and alternative). The second part deals with research that is directed both to the school routine, as well as alternative schools and parents and teachers. The paper concludes with the evaluation results and a brief description.</p>
Klíčová slova v angličtině:	<p>Alternative Kindergarten</p> <p>Kindergarten</p> <p>Child Preschool</p> <p>Pedagogy</p>

Přílohy vázané v práci:	- -
Rozsah práce:	98 stran
Jazyk práce:	český